

Čís. 928.

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor: O. Sytniansky.

Ročn. III.

Turč. Sv. Martin, 31. Augusta 1872.

Číslo 8.

Za tureckej vlády.

(Labutia pieseň.)

Píše pismo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
Vezíre, Uhor nevoľný čo robí, čo vraví?
Jaj, Sultane, nič nevídať, len smútok hlboký,
Len ramená zalomené, slz horkých potoky,
Kolenačky nosia prosby večernie i rannie,
Kričiac: to sa smrti rovná, to je na skapanie!
Cár odvetí: to bedač, ľud neschopný obetí;
Nemá mužov, len žobrákov a ženy a deti.
Plačú? — nenavykli trpeť a svrbia jich dlane:
Prilož jim, prilož ešte raz tolku farchu dane! —

Píše pismo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
Vezíre, čo teraz Uhor robí a čo vraví?
Strach, pane, kvilby a prosby celkom onemely,
Klajú tyranstvo, šprihajú, hrozia sfa zdiveľi,
Škripia zubami, trucujú, volajú do zbroje,
Až držať jich na zubadle ťažko, nemožno je! —
Cár odsekne: to nič, pes ten nehryzie, čo šteká!
Hrozby, hluky, reči — to znak chabého človeka:
Odvažný skutok! — jazyky? to ničomné zbrane!
Prilož jim, len prilož ešte dvakrát tolko dane! —

Píše pismo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
No, Vezíre, čo dnes Uhor-rab robí a čo vraví?
Dobre je, jasný môj cáre, niet žiaľu ni zloby,
Ľud uhorský hry, tance si a hostiny robí;

Jie, pije, veselo spieva, bratuje sa s nami,
V hodbáv a kment odieva sa, hádže dukátami. —
Cár skočí mu v reč: dost sluho, — rozhodnosť víťazí!
Keď ľud s chladným smiechom hľadá na svoje retazi,
Keď skrbliacif, váhať, rátať a hútať prestane:
Osud sám!! — Nazpät, hneď jim sraz dve tretiny dane!

Sládkovič.

V a l g a t h a.

Historická povesť z dejov uhorských XV. stolia.

Od Eudovita Kubániho.

(Pokračovanie.)

XIII.

Prípravy.

V okolí Drienčanského zámku panoval jako nikdy, svieži, bystrý, krepký vojanský život.

Četné húfy bojovníkov českých s rozmanitou zbraňou ozbrojených, v železné prilby a náprsníky oblečených, premávaly sa po úzkej dolinke a susedných vrškoch.

Boly to válečné prípravy.

Zámok opevňoval sa zo všetkých strán; nad ním viala červená zástava, na znak boja na smrť na život.

A šlo to všetko strmo, poriadne do ruky.

Valgatha chtiac chýru a sláve svojej vojanskej zodpovedať, bol všade, či pri skúškach a cvičení svojich čiat, či pri samom opevňovaní hradu, a či na Balogu. Pevnosť túto jako klúč Drienčanského zámku, pod správou Krahulca takže do znamenitého obranného spôsobu uvádzal. Na jeho tvári ležal neprestajný výraz mužskej ba urputnej odhodlanosti. Posmešný úsmech jeho úst menil sa tu i tu v demonický usklabok. Usmievavé predtým jeho oči sršaly blnkom pomsty jako phosphorové uhlíky v polnočnej tme. V hladké čelo ryly sa vrásky duševných bojov, hrdé držanie jeho javilo zrejme, že nad týmito víťazí. A táto odhodlanosť, tento bohatiersky oheň a zápal, toto urputné nadchnutie pomsty sdelovalo sa z hrdinskej osoby Valgathovej všetkým jeho podriadeným vojvodcom, všetkým zbrojencom od prvého až do ostatného. Cí-

tilo te všetko, že rozhodná doba nastáva, že v nastávajúcich bojoch každý junácky, nie len za celok, ale i za svoju vlastnú osobu, majetok a budúcnosť v zápas sa pustiť musí.

V zámku a v ležení Valgathovom bolo dokonale známe, že sa chytrý správca krajiny Ján Huňad, v pomste nad Lučenskou ztratou k vypleneniu českých dobrodruhov a lúpežníkov, jako jich sám menoval, na hornô-uhorské kraje blíže — že vyslovil dokonale zhladenie nie len samým Čechom, ale i tým, ktorí sa jich na zkazú vraj krajiny pridržajú.

Tieto početnými vyzvedačmi donesené chýry nezlomily odhodlanosť českého rytierstva a čaty. Pomysleli si, že svoju kožu na každý pád draho predajú; ponevác jednak inakšieho výhľadu nieto, jako lebo úplné zničenie, alebo úplné víťazstvo.

Jedine to bolo tajomstvom, ktorého sa žiadon vyzvedač dosliediť nevedel, z ktorej strany uderí hrdinský Huňad na državu českých bohatierov v Hornom Uhorsku položenú.

Isly chýry, že sa hlavní voj k Sárišu a Spišu obracia, druhí ujistovali, že táto populňajšou stranou Novohradu hore ku Zvolenu tiahne; iní, že prvý nápad Huňadov na Valgathu, jako na nadvelitela gemerských a malohontských zámkov a pevností obratený bude.

Potomne ukázalo sa, že bars rúzne boly tieto chýry, preca všetky dojednoho sa splnily.

Najsamprv rozniešla sa povest o páde Zvolena, a síce s tým dodatkom, že túto nad bystrým Hronom položenú pevnosť sám Huňad po nemalom odpore dobyl.

Valgatha začal ľahšie dýchať; nazdával sa, že na teraz má od správcu krajiny pokoj, že tento hore od Zvolena prosto na Liptov, Turec, Trenčín do srdca Jiskrovej državy uderí, a tam, takto sám do jaskyne leva sa opovážiac, — potrebný bude. Divno mu bolo len to, že od Jiskry žiadnej zvesti nedostával. Bol síce vypravil v osobe Kaňúrovej na tohto posolstvo, s vývodom Kraskovho vyslanstva, ale tento sa navracujúc, nemal žiadneho ucestenia ohľadom na ďalšie držanie svoje.

„Ha, na Žižku, všetko sa mi tak zdá, že jeho milosť Jiskra na nás zabúda,“ vravel Valgatha horkým výčitkovým hlasom ku Krahulcovi, s ktorým dolu dolinou popod kopec, teraz Krnovka rečený, z Drienčan na Balog, pádil. „Kaňur dlho sa mi nevracia — a nemám horšie, ako nejistotu!“

„Dlhá cesta na Trenčín — a kto zná, čo sa Kaňúrovi i na ceste stať mohlo,“ odvetil ľahostajne Krahulec.

„Stať sa mu nič nemohlo, je Valgathovým poslom — a tento na slovenských krajoch všade česť, poctivosť, vážnosť a slobodného príchodu má.“

Sperber uškrnil sa.

„Nie sme všetci našinci, veliteľu môj!“ preriekoť ticho. „Pamätajte sa, jako ste zradcu Mirka a Krasku odbyli. Ten istotne naproti vám pomstou vrie! mali ste ho, jako som radil, s vývodom vyslanstva osobne pred seba prepustiť.“

Valgatha zastavil koňa, prebehol pravicou po čele a dal sa rozmysľovať.

„Máš pravdu, Krahulec! Z toho hada, ktorého som na svojich prsách odchoval, všetko vystane. Pravdu máš! Vedel dobre, že oznámenie výsledku jeho vyslanstva Jiskrovi na druhého sverím. Istotne on zajal a Cilleymu oddal môjho posla Kaňúra. No, ale nič! Zradci dôjdu odplaty; ja toho chlapčiska sám na šibeň dopravím — alebo jeho utrháča.“

I pozrel pri ostatných slovách iskriacim zrakom na Sperbera, ktorého tvár javila tú najdetinskejšiu, najúprimnejšiu nevinnosť.

„Zradci a utrhači inšie nezaslúžia, pane môj!“ odpovedal budúci ríšsky gróf názvukom uprimnosti. „A ostatne, čo čakáte na Jiskrove rozkazy? Vy samostatne istotne skôr našich nepriateľov Maďarov pokoríte, jako keď budete ustavične podnožou vladochtivého Jiskru! Kto vie, čo tento a Huňad k zkáze vašej ustanovili; lebo z chýru znám, že . . .“

Valgatha nepočúval Krahulcové drážlivé reči; i pozeral na kopec, pod ktorým stál, a na ktorom jeden zástup jeho zbrojencov nechajúc svoje stanovisko v jedno kolo zvedavými výkriky sa hrnul, obstupujúc jazdca prachom a potom zakrytého.

„Čo to tam na kopci Krno?!“ volal Valgatha velitelským hlasom.

Náčelník zástupu, slovenského obličaja, sivých vlasov a očí šuhaj vykročil z kola a vidiac nadveliteľa preriekoľ trasavým hlasom:

„Vaša milosť, Síkora dochádza teraz z Gemera, i zvestuje, že rožňavský zámok Krásnahorka — padol. Huňadovci dobyli ho.“

Valgatha zmrštil obrvy.

„To lžeš, chlapče i so svojim Síkorom! Dovedz mi na skutku toho kuvika dolu, nech mu vytrhnem nešťastno-zvestný jazyk. A vy chlapeci tam hore neverte hoc jakým pletkám!“

Pod minútou stál jazdec, vedený Krnom pred nadveliteľom gemerských Husítov.

I Krno i nešťastný posol triasol sa.

Z Valgathových zrakov sršaly polnočné blesky.

„Jak sa voláš, chlape?“

„Gregor Síkora, vaša milosť.“

„Zkade si a v jakej chôdzi že mojich vojínov strášiš?“

„Som posol veliteľa zámku Gemeru, rytiera Zmeškala z Domanoviec, ktorý vzkazuje, že Rožňava padla. Správca krajiny Huňad blíži sa a istotne už dnes lebo zajtra na hrad Gemer udrie. Rytier Zmeškal prosí o pomoc, alebo druhé rozkazy.“

„A jak si smel týmito nedôvodnými lživými zvestami mojich zbrojencov zmámiť? Ty si nie Síkora, ty si vyzvedač Huňadov, odrodilec, — ktorý mojich zbrojencov mámi. Krno, oddaj ho stráži, nech ho odvede na zámok, pokiaľ sa vrátim a nad nim jako špehárom súdiť budem.“

Ubohého Gregora Síkoru obstúpili šiesti

chlapi i odvedli ho jako zajatého a vyzvedáča na hrad.

„Teraz je čas, aby sme sa odhodlali, Krahulec. Rožnava padla i Drienčany s Balogom padnú, jak jedno lebo druhé neobeťujeme. Huňad nám chce prejsť cez rozum. Ale nič to, privítame ho po našsky. Na Gemer nedám nič; ten udržať sa nemôže, ale Balog s Drienčany zachrániť sa musia. Krno, priprav sa k jazde, poletíš na Gemer!“

I skočil Valgatha z koňa, napísal na hrubý listok pár riadkov, oddal jich Krnovi, a tento rozkazom svojho nadveliteľa vyšvihnuč sa na koňa uhaňal k Hoštišovcom cestou do Gemeru.

Sperber nemý svedok celého tohoto výjavu krutil považne hlavou, a vidiac svojho vodcu peško, zosadol takže z koňa.

„Nechápem tieto veci, pane môj! Teda je zvesť Sikorova preca pravdivá!“

„Až príliš, Krahulec. Ide mi o to, aby sa naši chlapi o ztrate Rožnavy nezvedeli; každá porážka slabí dôveru. Ten nemotorný chlap by mi všetkých chlapcov zbabelostou nakazil. Jeho zvesť pred nimi sa za lož vyhlásiť musí. A teraz vráťme sa. Alebo nie! vy spiechajte na Balog, držte všetko na pohotove. Vyšlite dolu k Bátke a na Žip vyzvedačov, nech i Batko i Šimon v pohotove stojá. Huňad iste od Gemera odtiahol, i kolo Sčca svoj tábor rozloží. Oznamte mi z hodiny na hodinu všetko . . . Zajtra vás sám navštívim!“

I obrátil sa Valgatha sám hore k svojmu zámku a Krahulec letel dolu k Balogu.

„Nemám nikoho, nikoho!“ vzdychol ťažko a boľastne bohatier Valgatha pozerajúc na pyšné väže hradu jako sa k tomuto sblížoval. I premýšľal v osamotnelosti svojej o nezvedenej dcére a jej haňbe; o zradnom chovancovi Mirkovi z Krasku a o pôvodcovi jeho haňby otcovi Brožku. Horké, prehorké city lunily sa mu niadrami považujúc svoju zovniutornú silu, moc a slávu, a prirovnajúc ju k biednemu domášnemu položeniu jeho. Stfkal do vedna zuby, mrmlal sám v sebe, nevšímajúc si vojanských poklon a pozdravov jeho čaty, stráže, popri ktorých šiel. Sblížoval sa k rybníku nami už opísanému. V jednej zátočke rybníka v útulu vrb ležal prikotvený člnok. Jakoby nevedome vstúpil

doňho Valgatha, i pustil sa na tichú hladinu vody sám veslujúc. Takéto vyráženie nemal v obyčaji, a práve preto zdala sa mu byť táto prechádzka tak milá, že po kuse utíšila v jeho prsiach bôľný žiaľ a prvá slza vo veku mužskosti hrala mu v očiach. Zotrel ju skoro, začul blízky šplachot vesla druhého člna, i obzrúc sa, videl za sebou maličkú loďku, ktorá útlýma rúčkama jednej mladej devy kermenovaná sa mu blížila.

„Si to ty Sabínka!“ dopytoval sa mákym hlasom, i zastál vo veslovaní.

Zapadajúce slnko lialo na nevinnopeknú tvár dievčata náchové barvy; i zdalo sa Valgathovi, že kolo jej hlávky žiari svetlé koleso nadzemšťanky.

Člnóček zastál u boku Valgathovej loďky a Sabínka nevinnopokorne povediac svoj „dobry večer,“ sklopeným zrakom podala pánovi Drienčanského hradu listok, šopotajúc:

„Vaša milosť, donášam vám pozdravenie od tajných mocí, ktoré nad vami strážia, a žiadajú, aby ste jich náveštíu verili!“

Nadveliteľ prekvapený rečmi sprostého, jako ho znal dievčata, pochytil listok, rozviazal kolo neho obtočenú žltú stužku i zanoril sa do jeho čítania.

„Čo to za tajné mocí? Kto sa opovažuje so mnou také žarty hrať?“ zvolal po chvílke a zrakmi hľadel donášateľkyňu pohádkového listu. Tejto loďka plávala už na hornom konci rybníka, a rozmáhajúce sa večerné šero, zavíjalo v zdialenosti už veslujúcu devu do šedivého rúcha polotmy.

Všetko toto zdalo sa byť Valgathovi mávivým úkazom, výjavom a výtvorom rozihranej obrazotvornosti. Utriel si oči, jakoby sa zo sna prebúdzal, — no list v jeho rukách svedčil o skutočnosti videného úkazu.

„Ha, na Žizku!“ zamrmlal na ostatok. „To žiaden mam, to pravda! Len kdo sa o mňa tak pečlivo stará? Moja nepodarená dievka, či Brožko — a Krask? Ach, to sú zradcovia, neverníci, ktorým na mojom dobrom nič nezáleží! Žebych sa vraj Krahulca varoval, — toho jediného, ktorý mi sám a sám verným zostal, ktorý mi otvoril oči, aby sám videl diabolské siete, do ktorých ma moji najbližší, na újmu mojej česti a slávy vrhnúť chceli. Neverím vám, vy tajné mocí — bo nepodávate svojho utrhanía dôvody! Čo sprá-

vil Alexander veľiký na bolastnej posteli, keď utrhačstvo jeho lekára úmyslom otrávenia vinilo? Vypil dôverne týmtože mu podaný liek a — ozdravel! I mňa dôvera v Krahulca nezanechá!“

Pod časom tejto samovravy sblížil sa ku brehu, vyskočil z člku, a tento ani neukotviac, ponáhlal sa úspešným krokom do svojho hradu.

„Známa nám už veľiká dvorana zámku naplnená bola temer celkom podveliteľmi Valgathovými. Tito sedeli kolo dlhých stolov celkom ozbrojení a jedli a pili chtivo, spešno, jakoby táto večera jim ostatňou byť mala. Vstúpivší Valgatha, pozrel zasmušilo po stolujúcich, ktorí k úvítaniu veliteľa pozdvihli sa; i dajúc znak Kudlákovi, utiahol sa do svojich chýž.

Tam si hneď dal predvieť Síkora.

Ubohý posol, ktorému sa za nešťastnú zvesť väzenie dostalo, trasavo predstúpil pred pána hradu, istotne v očakávaní prísnejšieho trestu.

„Čis to nie ty chlape, ktorý vlani z Moldavského zámku moju pokladnú truhlu ratoval?“

Síkora zapálil sa a zajikal sa že, „ano.“

Tvár veliteľova vyjasnila sa.

„Ani by ťa čert nebol tak zamazaného poznal, jako si sa mi pod brehom, kde Krno velie, bol predstavil. No tys verný šuhaj! Bezprávie, čo sa ti stalo, napraví sa. Na druhýraz svoje posolstvo jedine tomu, komu zneje, sver. Teraz chodz, Kudlák opatrite ho, a do polnoci nech bude k mojim rozkazom na pohotove!“

Vytešený Síkora odišiel s hradnám, ktorý ho miesto k pokute k dobre pripravenej veveri odvedol.

Valgatha zostal sám.

Zamkol z dvorany, z ktorej sa hluk stolujúcich ozýval, do jeho chyže vedúce dvere, vzal malú lampu, pošiel k stene, na ktorej obraz jeho zvečnelej visel, a tam jednu tajnú spruhu pritisnúc, spustil sa obraz zakrývajúci tajný vchod, do ktorého Valgatha vstúpia, poberal sa krútenými schodmi do hlbiny, do tajnej skrýše jeho pokladov.

Žltá žiar mechúrovej lampy, strojnásobňovala sa na blesku zlata a drahokamov, ktoré v tejto skrýši nakopené boly. Tu le-

žaly Valgathove nakopené bohatstva, ktorých cena slušne k hodnosti jedného kniežatstva prirovnať sa mohla. V srieborných pohároch umiestené drahokamy na hodbavných snórach navlečené východňo-indické opravdivé perly, zlatého a srieborného náradia množstvo, krásne turecké mušulíny a šávly, drahé sobolové, levhardové a tygrové kožušiny neporiadne nakopené, skvostné zbroje, šable, piky, železno-obručové súdky naplnené zlatými a sriebornými peňazmi atď. Po všetkom tomto prenáramnom bohatstve pozeral iskriaci Valgathov zrak, jako čoby sa s týmto pohľadom na večné veky nasýtiť chcel.

„Ach,“ vzdychol na ostatok ľúbostive, „škoda pokladov. V tak krátkom čase všetko odpratať nemožno. „Ale nič to, čo sa zachová, dosť bude pre Želmíru; — Milica jednak svoj podiel ztratila.“

„I zodvihol jednu asi dve stopy dlhú a jednu stopu širokú škryňu z dubového dreva, otvoril ju i vkladal do priecinkov záseby drahokamov, vence perli a bité zlato, jedon veľikej ceny zlatý kalich, jako znak jeho viery, dakoľko jako pavučinka útych šávlov, budúci to svadobný dar Želmíry, jedon bohatý tulich so skvostnou rukovetou, dar to Žížkov, a nektoré zlaté nádoby, čo sa len do malej truhlice zpratať mohly. Zamkol túto, a ľutostivým okom na zostalé bohatstvo pozrúc, vzal truhlicu, i vrátil sa schodmi zpiatkom do svojej chyže, tajný otvor pokladnice na novo obrazom svojej zvečnelej spoločnice zakryjúc.

Škryňu zložil do kúta, prikryl ju medvedou kožou, i vstúpil do dvorany.

Hluk ztlchol.

„Pánovia, na vaše miesta — o polnoci sa pohneme! Radkovec, Lipovský, Radňan. Čejka zostanú so svojimi čatami tu; Radkovec povedie veliteľstvo do môjho návratu na hrade, i ručiť mi bude za bezpečnosť pevnosti svojou hlavou. A teraz do videnia, o polnoci nech bude všetko napohotove.

Stalo sa dľa jeho rozkazu.

Radkovec prevzal veliteľstvo a druhí pospiechali k svojim v hrade a pred hradom umiesteným vojom.

Jako Valgatha sám zostal, odobral sa do chýž jeho dcér, v ktorých teraz jediná Želmíra so starou Kudláčkou bývala. Otvoril

tíško dvere, a kyvol staruche pri voskovici sediacej a pri ruženci svoju večerniu modlitbu, odriekajúcej.

„Nie, nie — ja som nevinná — nepočujem na jedno ucho — tomu Kaňúr príčina,“ homrala táto bojzливо, pozdným vchodom svojho pána prestrašená.

Tento nepočúvajúc táraniny starej, priblížil sa k ložku svojej mladšej dcéry, díval sa na lúbezný sen útleho dieťaťa, bozkal ho v čielko, požehnal ho nevyslovným tónom otcovskej lásky, pozrel naň ešte raz, i ponáhlal sa preč do svojich chýž.

Vkročiac dnu, zastal, na pokladnej skryni sedela vážna postava — otca Brožku.

Obočia Valgathovo zmraštilo sa.

Divo pozeral na nevolaného hosťa.

„Chcem vám byť k službám, pane môj, jestli tieto v terajšej rozhodnej dobe potrebujete,“ preriekol vážne stariec, vstál hore i blížil sa k nemu.

Pravica Valgathova nevedomky odstrkujúco vznášala sa medzi nim a blížiacim sa starcom.

„Ach, otče!“ Vy mne k službám, vy pôvodca mojej haňby, pokorenia a možno že i pádu?“

„Had nedôvery rozrýva srdce vaše, pane môj! Vyvrhnite ho z niader a verte svojim! Kroky moje sú otvorené i pred svetom i pred všemohúcim Bohom, pred ktorým o nedlho počť za všetky svoje skutky zloží. Lúto mi vás Valgatha, prijmite moje služby!“

Starcové tiché, lež dôrazno prenikavé slová vlievaly sa presvedčujúcim tokom do vniutornosti Valgathy, — preca had nedôvery nehynul.

Sieťou Krahulcovou obtočený pán Drienčanského hradu miesto odpovedi zachychotal sa demonicky, horko, blúznive.

„Ty si, otče, iste tiež úd tých tajných mocí, ktoré nad zradeným Valgathom strážiť chcjú, osočujúc jeho najlepšieho priateľa a dôverníka! Pakuj mi z očí! Valgatha také služby nepotrebuje. Tvoje miesto je v pomstichtivého nadutého Huňada tábore.“

„A dcéry vaše, pane môj, či i tie s vami do prepastí nešťastia padnúť musia?“ dopytoval sa žalostive stariec slziacim zrakom.

„Nemám len jednu! Nad tou anjel nebies a otcova láska stráži!“

„Len jednu!“ mrmlal významne Brožko i klonil k prsiam hlava. Potom pozdvihol ruky jakoby k požehnaniu, pery sa mu striasly, zrak nevyslovnej lútosti hodil na neustupného, zatvrdilého, nedôverivého Valgathu i zmizol otvorenými dvermi.

„I to bol mam a klam a kúzlo do tenat zrady ma čarujúce. Ach, zmizlo všetko! Valgatha nepodvratne stojí v svojom úmysle. Samostatnosť jeho nepotrebuje tajných mocí, nepotrebuje jích podpory.“

Jako takto sám seba zmužoval, utkvel sa nevdojak jeho zrak na obraz svojej nebohej manželky, ktorý tajný vchod do pokladnej skrýše zakrýval. Zdalo sa mu, že táto nevyslovným bôlom a výčitkom na neho pozerá, že sa jej ruky hýbu, jakoby pád jemu hrozíaci odstrániť chcely, že sa jej pery trasú, jako čoby kúzlo jeho nedôvery naproti svojim najbližším odklínaly.

„I ty Božena — i ty nezdarňá dcéra Borivoja, ktorú som otrhanú, ubiedenú a prekliatu k sebe povzniesol, mi výčitky robíš? Ha, na Žižku!“

A durkol do obrazu pästou, až sa ozvalo. Vstúpil dnu starý prestrašený Kudlák.

„Rozkáže niečo vaša milosť?“

„Pošli mi hor Síkora.“

O chvíľku stál tento pred nim i očakával jeho rozkazy.

Valgatha odtrhol z pokladnej truhlice medvedaciu kožu, a postavil ju v prosried chyže.

„Poznáš túto skryňu Síkora?“

„Dokonale, pane môj. Je to tá istá, ktorú som z Moldavy bol odniesol.“

„No syn môj, sverujem ti ju poznovu. Dobre znáš, že v nej ležia všetky moje poklady. — Kde ju za jedon čas podieš, nespýtujem sa ňa, jedine mi prisahaj, že vpáde zahynutia môjho, tieto poklady mojej dcére Zelmíre Valgathovej, keď dorastne, oddáš!“

„Som Slovák, pane môj! Slovo moje viacej jako všetky prisahy,“ povedal Síkora otvoreno.

„Pravdu máš, synu môj! Keď slovo zrušíš i prisaha nič nestojí. Sú to veci jednak sväté. Povedz mi ale, z kade tvoja bezzistná náklonnosť k môjmu domu?“

Šuhaj sklopil oči.

„Som brat Sabínkin, ktorú vaša milosť k svojim dcéram pridrúžiť ráčila,“ povedal pološoptom.

Valgatha zapálil sa, kyvol rukou, a šuhaj pochytiač ťažkú škryňu pod pazuchu,

(Pokračovanie nasleduje.)

zakryl ju širokým bielym pláštom i pobral sa s ňou preč.

„Dôverujem tomu šuhajovi, on je stelesnená slovenská poctivosť,“ pomyslel si Valgatha, zostanúc sám a sám.

Kamzík.

(Prostonárodnia povest.)

Od Nezabudova.

(Pokračovanie.)

III.

Slovensko krásno! Ty si jako sladká
Drahé dieťa k lonu vinúca si matka:
Čím diaľ ono na tvár tvoju milú hľadá,
Tým ťažšie ju z duše jeho čas vyhľadá,
A ktorému ľubosť z oka tvojho svieti,
Tomu, keď i koná, nevyjdeš z pamäti.
Otcinné kraje! Vy sivé hole Hrona!
Kedy ma príjmete zas do svojho lona?
Kedy pod Kohútom na zelenej stráni
Zablysne slniečka ešte mi lesk ranní?
Kedy k duši mojej ešte prehovoria
Tie ohne, čo večer pred Svät-Janom hovoria?
Kedy sa mi vidieť budú zámkov rумы,
A nad nimi v mraku dávných dejov dумы?
Kedy u kostola nad Rymavou kalnou
Pokropím Kubáňov hrob slzou ja žiaľnou,
A uctiac pamiatku druha srdečného.
Vzdýchnem ku Bohu za hriešnu dušu jeho?
Bôh vie! No v duchu váš vidím obraz milý,
Jak ho oddanosť a láska nakreslily:
A zpomedzi vašich dolín čaročrásnych
Jednu odmalujem v líčkach rydzích, jasných.

Vetrom a závejmi nad iné vyniká
Neďaleko známa priehyba Besníka
Protivná tomu, kto k Tatrám sa poberá;
Zpopod nej slovenská rieka Hron vyviera.
Ďalej ku severo-západu pramene
Má Hnilec, lež jeho nesúďte po mene,
Lebo on z ložiska drahocennej rúdy
Hurtom roní svoje zlatonosné prúdy.
Hnilec a Hron sú jak dvaja vlastní bratia,
Keď sa vo dve strany do sveta obráťa:
Ten ide, kde mladé slnko nehom plesá,
Tento, za ďalekú kde mu horu klesá,
A v osúdnej ceste, v neprestajnom lete

Nesídu sa inde, len na tamtom svete.
Mladý Hron po trávke a po lísti šustí.
A proti noci on do behu sa pustí.
Slniečko raň ešte zablysne pred skonom,
A sype zlato a diamanty Hronom;
Raz ešte ružovým dychom ono dúchne,
Tak hlavičku skloní, tleje i vytuchne.
Za nim z tisíc očí tie večernie zore
Zlatožiarnie slzy ronía na obzore,
Ktoré vdol padajúc, do Hrona sa noria,
A po kryštáloch vôd i pod nimi horia.
Ach, clivo je clivo hľadiet na divadlo,
Kde bohatierovi slniečko zapadlo!
A len tá myseľ nás v obide rozberá,
Že čo večne žiť má, tu časne umiera.

V tom jedna po druhej nehom zore mdlely,
Oči vyplakané rad radom zavrely:
A škodochtivá noc potmehúdsky kriela
Havrannie nad mladým pútnikom vystrela;
Potom jako upier treblietajúc nad nim,
A vejúc naň ťažký sen vejarom chladným,
Dlho krev chĺpala z bohatierskej hrudi . . .
V tom z nevoľného sna junák sa prebudí;
Zastavuje krev a proti krutej noci
Volá mladších bratov, sestry ku pomoci:
A ti z dolín a hôr, tieto z kvitnej lúky
V behu, skoku hneď mu podávajú ruky,
A čím ďalej dolu vidiedom kráča si,
Tým viacej pribúda tej mladistvej chasy,
S ktorou ruka v ruke ta sa on poberá,
Kde sa nocou šerie slovenská Abdéra.
Tuná ho smiech slyšný zďaleka už víta,
Roznietený slovom nášho Demokrita,
Bo keď ten vypustil svoje vtípné žialo,
Nie Pohronie, lež pol krajiny sa smialo.
A tomu veľumu, Slovenska ozdobe,

Nik vďačnosti pomník nestavia na hrobe:
Aspon ja neznáma, ale vďačná stvora
Tu sadím nevädzu majstrovi hümora.
Veselo sa napred Hron úvalom vije,
Keď zrazu počuje dumné elégije.
Divno mu, že potom smiechu kolossálnom
Slyší tu mladšieho brava v bóli žiaľnom.
Lež nediv sa tomu, bystrotoká rieka!
Páč na sestry — vrby — obraz to človeka:
Jednej konáriky do hora si skáču,
A druhej ku zemi ovisnuté plačú.
Od smutného spevca uháňa on ďalej,
Bo mu srdce puká, — až po chvílke malej
„Kto za pravdu horí“ hrmí svätopieseň,
A rozháňa clivú z duše jeho tieseň.
Silou netušenou šira sa mu hrude,
A krev zakypí v žil rozihranom prúde,
„Zem slovenská je tvoja mať,“ keď zavzneje,
A buď v ňom blízkej veľkosti nádeje.
Načúva, — no pred nim je osúdna cesta, —
Zanechať sa musí troch slávikov miesta,
A úzkou dolinou ku hore sa blíži,
Kde pod Spasiteľom rozpiatym na kríži
Modlí sa apoštol jeho svätej viery
Za víťazstvo svetla, porážku povery:
Potom posilnený modlitbou tmobornou
Vstane, a sťa Mojžiš berlou divotvornou
Uderí na balvan, — a granit uderý
Vydá živý prameň národnej osvety.
Hron i tohto brata ku srdcu privinie,
A ku Blahoslave údolím si plynie:
Tu sa mu v úsrety samostan šereje,
A dávne Slovenska rozpráva mu deje.
Za nim ho obtočí krajina neverná,
V ktorej ho šibe zas perut noci čierna.
Oj, nechce on nechce, no zabľúdi v noci,
A padne zlym vlnám Dunajským do moci!
Lud vraví, že zlá moc zväčša potme máce;
Nech len svitne, veď sa Hron náš s ňou poráče!
Kde sa oko nebies v úsrety mu smeje,
Ta sa Hnilec Pustým Poľom bystro leje.
Niet stopy dedine, niet slychu o meste,
Len kde tu leží klát stoveký mu v ceste.
Tu Hnilec podobný vlajúcemu pásu
Vykladá na odiv prirodzenú krásu:
Hen sa nad nim konár smutnej brezy kníše,
A schýlená lieska na ňom sa kolíše;
Zas našich jarkov i riek družka — jalšina —
To sa doň nazerá, to k nebu vypína:
Jakby tá zo sviežej vody život pila,
A táto nebesia zaň blahoslavila.

Ó jalša, ty riečnej vlahy milovnica!
Tebou zišla ľudstvu osvety dennica:
Keď si v bóli čierne sličky ronila,
Pero do nich ruka spevcová zmocila,
A piesne na lístok napísala biely:
Čo rozžaly svetlo v chate i kaštieli.
Tak sa to všakovak na tom svete vodí:
Zo tmy sa svetlo a z biedy sláva rodí!
Hybký hrab ku jalši cudnej tak sa vinie,
Jak šuhaj-záletník k lúbeznej dievčine.
Ďalej sa prizerá skvierok utešený
Jak sa rodia, hrajú a mrú tokov peny;
Pri ňom borovica švárna sa zelenie,
A hľadá jak sa to prúd za prúdom ženie,
A letí a mizne jako dni za dňami!
Obraz celý slnko zláti pableskami:
V jeho priemenistej žiari tie maliny,
Čo visia nad vodou, horia sťa rubíny.
Z liesok, jakbys perly porozšal na ne,
Lisnú sa orieškov žltozralé hrane,
Z ktorých sa nejedon dozretý vyluskne,
A do prosried žompu hlbokého pluskne,
Kde si, jako perla dutá a žltkává,
Na površí vody hneď ta hneď sem pláva:
Kým veľká lučbárka, prenikavá voda
Pažravým rybkám ho na spodok nepodá.
Perlu pľjavajú v malage boháci:
Pstruhom zas lieskovec vo vode sa páci,
Ktorý zozubrujú, kade ku nim padne,
A tam jakiste pstruh, kde zubriny na dne.
Okrasou Hnilcovou skoruh je košatý,
Z neho v kytkách visí, jak české granáty,
Nachové ovocie. Hloh mu je pobratym.
Tu, keď slnko hodí po nich okom zlatým,
Marí sa, bájočná že to ovocina,
Ktorú slovenský lud v povestiach spomína.
Zhaslo slnko. Zpoza Gerav tvár mesiaca
Vyukne a vlnky ihravé pozláca,
Keď zpod zeleného stropu na čistinu
Jak zo zakliateho zámku sa vyrinú;
A tu, keď po strungách vystrájajú šanty,
Zdá sa, že kryštále tu, tam brillianty,
A Bôh vie jaké sa skvejú drahokamy!
Aksamít pažiti stelie sa brehami;
Na ňom, jestli jasné rožky lúny svieťa,
Jakby zlatom sriebrom vyšivaly kvieťa,
A keď za priezračnú chmárku sa ukryli,
Jakby ho broňavým hodbávom rúbily.
Ďalej letí junák a v ohebnom skoku
Príjde on usatý na lúku širokú:
Tu povolí kráča, jakby čerstvé sily

Hrude jeho z kvetných kalištekov pily
Ku ťažkému dielu; tu v šlachetnej lieni
Hovie si, volká si v tajomnej vrb tieni.
Tak Radúz, kráľovíc, jako vetia báje,
Cez noc odpočinku z cesty si dopraje,
A ráno do práce nadľudskej sa chytá,
Ktorú Ježibaba dá mu zanovita.

Tichá noc. Len vetriček vetrička naháňa,
A tráva pred nimi zvolna vřsky skláňa:
Iba osičina trepe rozpustile,
To jedno u nás perpetuum mobile.
List na vrbach leda lenže sa pohýna.
To našich dolín tá čarovná hodina,
V ktorej, jako čujní hovoria valasi,
Čuť medzi zemou a nebom duchov hlasy.
V nej si vraj šuškejú kvety rečou živou;
Shovára sa hora s úbočou a nivou;
V nej slovenskej Vily slyšno piesne divé,
A rezkých Rusaliiek hlasy sriebroznlvé,
Keď sa jích sbor, jako krđel kačíc, nese
Po skolisanom od vetrov hórnlch plese;
Keď jim vlny myjú lica čudnej krásy,
Biele peny češú jích zelené hlasy,
A vietor dychami suší jích zdvorily.
Ja som jich nevidel, mne sa len zjavily
Pred okom mysle: no nie raz, nie dvarazy
Obájily dušu iné mi obrazy.
Mesiac za obláčkom a zem v polotieni,
Jako tvá spevcová v ľubom zadumení:
Tu z boru čierneho nad samým potokom
Berú sa neslyšným, jak duchovia, krokom
Divé kozy; Hniliec tichou nocou žblnká;
Hrá sa po kamienkoch nepostojná vlnka,
A zver, čo sa ľaká i susterenia listu,
Smädná srebe vodu jako srebro čistú;
Lenže často hore krásnu hlavu dvíha,
A čo ju zodvihne, to ušima strihá,
Že sa ukrytému v odvetrnej diali
Zdá, jakby nad vodou rybáre lietaly,

A pohrúžaly sa do nej radom zase,
Zas vyletávaly z nej po krátkom čase.
Kolo hrdla majú lovci tito šerí
Pierca zlaté, ktoré, kade sa zvečerí,
Kade mrak nastane, leskom sa roznieta,
A pri chytaní rýb sťa lúče jim svieťa,
Lebo rybky v noci svetla sa nebojá,
Lež jak začarené na dne vody stojá:
A tu sa rybárik do žompu potápa,
A jak Hronský rybár v noci pstruhu lapá.
V tom sa ozve šľupot i zhora i zdola.
Či skala do vody hodená nebola?
Kdežebý! No kozel a priam za nim kozy
Od plašivosti jim vrodzenej a hrózy
Poď do bezpečného nazad ložoviska:
Jak Leší, kráľ lesov, keď je zora blízka,
A nočné mátohy, duchovia túlaví,
Keď sa prvý zábresk na nebi objaví,
Keď tretia odbije a kohút zaspieva.

Lenže šľupkanie zas do usí dodieva.
Tu sa už na prstoch kradneš na breh rieky
Pozrieť: čo to múti jej pokoj na veky?
Učupíš sa k vrbe, zohneš pod haluzu,
A čakáš: čo z vody vykvitnú za hrúzy?
Nad žompom roj hmyzu všakovej podoby,
Radujúc sa žitiu, nevinný shon robí:
V tom ryba za rybou, jak strela, vyletí;
Táto jako zlato, tá jak srebro svieti,
A keď mušku biednu schytí v letnom skoku,
Do svojho s ňou nazpät šľupne životoku.
To sú našich jarkov a potokov páni:
Lipeň v srebro a pstruh v zlate okúpaní,
Čo nielen od vody svevolne daň berú,
Lež i od povetria. Tak oni svet derú!
Hádam za to kozy v takom behu tuhom
Ušly od potoka pred lipňom a pstruhom!
Tak zbabelý národ bodajčo neplaší,
Jak príslovko vraví: mechúrom vystraší.

(Pokračovanie nasleduje.)

Presadený kvietok.

(Obrázok z Tatier.)

(Dokoncenie.)

II.

V pánskom dome.

Bimbonka uvädla;
Červoc ju podryla;
Anička . . . . .
Mojad ju zmarnila. S. Ch.

V dome starého Smrečinského bolo na
druhý deň hlučno.

Párstvo z poľovačky sa vrátilšie bolo
sa pri stole rozveselilo. Besedovali, dišputo-
vali sa a keď odbavili obed, dali sa do mu-
ziky a tancu.

Niektorí páni dovezli sebou i husle a priam a priam rozliehala sa veselá muzika po dome. Niektorí sa dali do tancu.

Najveselší medzi všetkými bol pán Jonáš Ondrašovecký, starý mládenec, v celom okolí bytu svojho známy dobrodruh.

Starý Smrečinský tešil sa dobrej vôli svojich pánov.

Martin bol tiež pohotove so svojou fujarou.

Anička a jej matka zas obskakovali vzácných hostov.

Martin náš bol veselý v tak vzácnej spoločnosti, i tešil sa srdečne, keď pántvo, starého Smrečinského prinútilo, aby sa so svojou starou vykrútil, čakajúc, kedy ponúknu jeho do tanca s milenou Aničkou.

Ale, jako zkamenel.

Anička práve vbehla dnu z kuchyne niečo upratujúc, keď ju pán Jonáš Ondrašovecký do tanca požiadal.

Anička, z počiatku bránila sa, ale otec pozrel významným zrakom na ňu, dávajúc jej na vedomie, že to tak vzácnemu pánovi a jeho predstavenému odoprieť nesvoboda, a ona mimovoľne podala mu ruku a už točila sa s nim vo friškom. Kedykoľvek sa však zkrútili, tu vždy pomerkoval Martin, že pán Jonáš Ondrašovecký Aničku nezbedne do tvári uštipol, pri čom sa ona len slabo bránila. A tu už nebolo mu viac k vydržaniu; bez klobúka vyrazil von, a utekal do hory. Starý Smrečinský i so ženou bol vo vytržení nad tým, že vzácní páni poctili jeho dcéru tak veľmi, že ju i do tanca vyviedli. Podotknúť musíme, že potom za príkladom pána Jonáša Ondrašoveckého i iní tam prítomní páni vykrútili Aničku.

Aničke našej ten celý tanec nebol po chuti. Ona dosť skoro zbadala, že sa jej Martin volakde vytratil, i nemeškala priam, jako jej to len možné bolo, vybehnúť von a hľadať ho: ale kde nič, tu nič. Martin nebol k vídeniu.

Aničke stislo srdce.

Páni sa zabavili deň, dva. Poľovali, poberali sa i viacráz domov; ale pán Jonáš Ondrašovecký, jakoby ho bol prikoval, ani hnúť sa nechcel z kvartiera svojho horára a len zdržiaval a zdržiaval pánov v hore, až sa minuly tri, štyri i päť dní a panstvo sa

nehýbalo. Hneď polovačka, hneď rybačka, zas strielanie do cieľa atď. zabávalo pánov, až sa to naposledy už i starému Smrečinskému zunovalo, tým viacej jeho žene.

A čo poviedať o Aničke?

Anička bola nešťastná po tieto dni.

Jako raz zmizol Martin z izby, viacej ho nevidela, ani ho nik nevidel; dosť sa i páni dozvedali oň — nikde ho nebolo.

Starý Dubina mlčal zanovite, k stolu do Smrečinských neprichodil, čo mu Anička doniesla, len zpolovice pojiedol, niekdy sa jedla ani nedotkol. A tá dobrá Anička naša, celá strápená, ani sa len slovíčko k nemu prerieť neosmelila; ale on na ňu sa neobzrel.

Pán Jonáš Ondrašovecký ustavične sa mal okolo Aničky, všelijak ju vyznačujúc, — ona bola jako na trni.

Konečne páni odišli, pán Ondrašovecký so slubom, že o nedlho zase príde.

Po odchode pánov dozvedela sa Anička od svojich rozžialených rodičov, že Martin hneď na druhý deň, jako to s pánom Jonášom Ondrašoveckým bola tancovala, odišiel s plťou dolu do Komárna v hneve, ani s nimi sa nerozlúčiac.

Asi týždeň po odchode pánov z Kamenistej prikvitol ta krivý červený šalamún, od ľudu obyčajne skrateno a prekrúteno Žalmo nazvaný, árendátor krčmy v blízkej dedine a poľa pána Jonáša Ondrašoveckého.

„Pán Bôh daj šťastie, jako že sa tu mávate, pane horár? Dávno sme sa už nevideli!“

„Veru dávno, Žalmičko, ja málo chodím do dediny teraz. Kde že ste sa tu vzali? Sadnite si u nás!“ ponúkal žida Smrečinský.

„Inu, do hory každému svobodno; prišiel som vás navštíviť, horárko!“

„No, pekne, pekne, to nás teší.“

„Počul som, že boli tu naši páni po tieto dni; že sa veselo unterhaltovali — a náš pán Jonáš — lebo my ho len tak voláme — že i s Aničkou tancovať ráčili?“

„Kto že vám to už vyrapotal, Žalmičko! Páni boli veselí, nuž si zaskočili; vidíte ešte i mňa prinútili zaskočiť si s mojou starou.“

„Pekne, pekne. Anička je švarné dievča. To ma teší, veru teší!“

„Čo že vás teší, Žalmičko?“

„Nuž to, že máte hodnú dievku. Može z nej byť ešte i pani veľkomožná.“

„Čo to táraš, žide?“ vyskočil hore starý Smrečinský.

Smrečinská dovrávala židovi, aby jich nevysmieval, že to bolo celkom nevinné zabavenie voňahdy. Aničke ale prichodil židisko, jakoby dákyasi jašter jedovatý; ona neborhá zatriasla sa na celom tele, oči jej slzy zalialy, keď si pomyslela, že pre ten osudný tanec jej Martin sa nahneval a že preň ešte i z úst do úst zlých v dedine pôjde. Zakryjúc si zástierkou tváričku vyblednú, ponáhlala sa von a už bola pri klučke; ale obratný židák bol jedným skokom u dvier, chytil pannu za ruku a tiahol ju nazpät k stolu.

„Šťastní ste vy horárovi, požehnaní budete vo vašej hodnej dcére. A ja som prvý človek, čo vám dobrú novinu prinášam. Naša pekná Anička nebude chodiť takto po sedliacky.“

A tu vyňalo židisko jednu škatulku a z nej šperky, pokračujúc:

„Na takéto rúčky patria zlaté prazletne,“ i počal jej na ruku zlaté náramky pripravat; „a na tieto uši zlaté zaušnice,“ a pripraval jich jej, „a na tento snáho-bielý krk perlové kolée,“ a počal jej okolo hrdla klast kolée.

Anička stála jako zkamenelá, stará Smrečinská pozerala na to všetko jako vo vyjavení; len Smrečinský sa najprv spamätal, volajúc na žida:

„Od koho máš tie šperky, čo chceš s nimi v mojom dome?“

„Pán Jonáš to posielajú svojej budúcej neveste.“

Na tieto slová všetci onemeli; žid s mnohými poklonami, s blahopriáním, aby „veľkomožná Anička tie šperky zdravá nosila a aby jemu niekedy milostivou paňou bola;“ odkvapil.

Smrečinský zamyslel sa.

Smrečinskej sa šperk líbil.

Anička žalostne plakala.

Búrlivá bola noc.

Blesk za bleskom sa jasal, hrom divo rachotil, vetor hvíždal a z koreňa vyvracal vysoké jedle, dážď lial jako z cieľ.

V tejto strašnej noci pod obločkou komórky Aničkinej osvietil blesk nášeho Martina.

Martin zaklopal za oblok, Anička sa ohlásila, lebo bola hore a modlila sa kľačiac pri posteli pri slabom kmitu kahanca. I pristúpila k oknu a trasúcim sa hlasom preriekla: „Tys to Martine?“ „Vari sa ma lakáš, Anička? Veď som ja už i takto pozde dakedy stával pod týmto okienkom. Chcel som sa s tebou rozlúčiť, Anička, a nechcel som len tak odísť do sveta bez rozlúčenia, jako voňahdy. Teda maj sa dobre pán Bôh fa požeňaj; neviem, či sa ešte kedy vidíme!“

„Pre Boha, čo to robíš Martine? Chceš ma usmrtiť?“

„Či tak!“ usklabil sa horko Martin, „a či nevieš, žeby som už i storáz bol mohol zomrieť, tvojou vinou, keby ma Pán Bôh nebol divne potešoval? Počuješ tvojou vinou, — tvojou vinou!“

„O Bože môj drahý, prečo ma tak tresceš? Čo som ti zavinila Martine?“

„Či si nie budúca pána Ondrašoveckého?“

„Martine, to len môj otec chce a moja mať —“

„A ty?“

„Ja, ja Martine, — pre Boha fa prosím ratuj ma; moje srdce patri tebe! Či môžeš pochybovať o mojej vernosti? „Kto raz panské šaty nosí do kostola, ba i zlaté haraburdy na rukách a na krku — jako ten môže byť verným chudobnému parobkovi?“

„To som len k vóli rodičom vzala na seba, ale viacej — —“

„Dobre, dobre,“ pretrhol jej reč Martin; „keď si to v nedelu rodičom k vóli urobila, urob to na druhú tvojmu milencovi k vóli, tomu nadutému pánu Ondrašoveckému, čo fa v tanci vie tak pekne poštipkávať a čo sa v kostele tak na teba zahľadí, že mu dobre oči nevyskočia.“

„Pre Boha, Martin!“ zalomila deva rukami, „také ty máš myšlienky o mne?“

„A či môžem mať inakšie? Bodaj som bol vždy také mal od počiatku, bol by som teraz pokojný asnaď i blažený. Ale načo darmo marniť čas; zajtrá treba v čas stáť na cestu a poľnoc sa blíži. Zabudni teda, Anička, na našu lásku, zabudni na mňa a buď blažená, jako pani — veľkomožná!“

„Martine, pre Boha, neodchoď; len ešte jedno slovo!“

„No, počúvam,“ odvetil on chladne.

V tom blysklo sa jasne a Martin zočil troch ozbrojených chlapov stáť pri sebe.

„Kto si?“ zavolal.

„Podaj sa, Martine, ty si vojak. La- pačka tu a my sme ňa lapili.“

„Mňa, za vojaka? A kto vás poslal?“

„Pán Jonáš Ondrašovecký, podaj sa, Martine!“

„Nikdy!“

Martin vytrhol jednomu zbroj z ruky a udrhel na druhých dvoch. Šermovali. Martin porazil dvoch, ale kým sa na lármu a vý- kriky boľasti domáci zobudili a so svetlom prišli, našli i Martina v krvi ležiaceho.

Anička vidiac toto hrozné divadlo, bo- lastne, zúfale vykrikla, i klesla na zem bez vedomia.

Starý Dubina plakal nad nešťastným sy- nom svojim.

Druhý deň ráno preberúc sa Anička z ťažkých mdlôb svojich, bežala hneď k Du- binovi, aby nešťastného Martina videla; — ale jak stislo jej srdce, keď tu dvere zam- knuté našla, a ani živej duše v celom dome nebolo.

Rodičia jej to vysvetlili, že v čas ráno prišiel voz pre Martina, ktorý ho jako vo- jaka mal do nemocnice odvieť; odkiaľ keď bude vyličený na skutku pridelia ho ku regimentu; za ním teda že šiel otec jeho, starý Dubina a dom je prázdny.

Či mohlo byť niečo hroznejšie nad túto správu?

Anička lomila rukami a prosila mať, prosila otca, aby orodovali za ubohého Mar- tina a nedali mu pri vojsku zahynúť; aby vyprosedkovali jeho prepustenie na svobodu.

Otec chladnokrevne krčil ramenami, ho- voriac, že je to zákon krajinský, ktorému sa nik zprotiviť nesmie; že on v tejto veci nič nemôže urobiť, potom, že Martin nemal byť takým hlavatým, nemal sa protiviť moci vrch- nosti, ale podať sa bez odporu, teraz ale že čo si zaslúžil, aby trpel.

Matka zas rozličnými rečami namáhala sa dcérke svojej všetkú péč o Martina z hla- vy vybiť; rozprávala jej o tom, jaké šťastie ju čaká, že na nedelu bude prvá jej ohláška s pánom Jonášom Ondrašoveckým.

Anička zbladla.

Rodičom sa zprotiviť — bála sa Boha.

Prišiel jej na um vonahdejší sen. Orol vrhol sa na Martina a zkrvavil, nešťastným ho učinil na celý život; orol chce ju vyzdvihnúť do výše: či i pustí ju zas dolu a ona z toho ztratí rozum, jako sa jej to vonahdy prisnilo?

Nešťastná Anička!

Martin zotavil sa v krátkosti a bol od- vedený k regimentu; starý Dubina sa nikdy do Kamenistej nevrátil, ani ho Smrečinskovci nikdy nevideli. Banovali za dobrým robo- tníkom páni; banovali za dobrým človekom i všeci ti, čo Kamenistú či po práci, či zo zábavy navštevovali.

Dnes je v Kamenistej hlučno a živo. Plno ludu, plno panských parádnych vozíkov sa hemží pred dvoma domkami, hudba ve- selo hrá, maziare strielajú.

Prišli svatovia i s mladým ženichom pre Aničku na sobáš. Mladý ženich, pán Jonáš Ondrašovecký omladol o desať rokov; ale naša Anička obladla.

Ale čoby?

Veď mladá nevesta býva každá bladá a vyplakaná.

Vôľa pána Jonáša Ondrašoveckého a vôľa pánov rodičov Aničkiných dnes vyplníť sa má; preto sú oni jako náleží dnes veselí a blažení. Anička bola prislabá k tomu, aby nátlaku tak veľikému bola mohla odolaf, a potom nebolo ani vonkoncom odnikul žiadnej pomoci. Ona dala i dá teraz so sebou robiť jako s bezživotným nástrojom. Obliekli ju, vsperkovali, ozdobili, oddali, do koča posa- dili — a ona nič, ani sebou nehybla. Hladí pred seba, nedbá o nič — a myseľ, Bôh vie, kde?

Obrady začaly sa.

Jedni chválili krásu, tvár oči nevestine; iní šperky jej hlavy; tretí posmeškovali, že plače a je bladá. Ale čo? veď každá nevesta plače a je bladá.

Obrady zkončily sa.

Všetci tvrdili, že pán Jonáš Ondrašovecký bude mať takú paniu, jakěj pohladaf, jakěj ani nezaslúžil, len že plače a je veľmi bladá. Ale čo? Každá nevesta plače a je bladá.

Naša Anička Smrečinských — hop, už tak nesvobodno — pani veľkomožná Anna Ondrašovecká bola veľkou paňou; ale vždy od sobáša zostala ona bladou a zväťša vy- plakanou.

Starý Smrečinský sa tiež odstehoval z Kamenistej ku svojmu panskému pánu zatovi, bývajúc spolu s nim a zastávajúc úrad panského úradníka, a len tak pre meno, aby jaké také zamestnanie mal. Ľudia si hovorievali, že starí Smrečinskovci, jako sa jim dcéra vydala, veľmi zpyšneli, ale dcéra notná pani veľkomožná, že je anjel učinенý.

Mnoho ľudu banovalo za veselou pred tým, teraz už opustlou Kamenistou a zvlášť naspomínali sa šuhaji i devy každé leto hodnú Aničku dodávajúc: kto vie, či vraj ona sama najväčšími nebanuje za Tatrami.

A spievali:

„Lepšie je na hore,
Nežli v panskom dome;
Lepšie na doline,
Nežli na dedine!“

Pán Jonáš Ondrašovecký bol učeneným otrokom svojej mladej ženy a staral sa tak o ňu, žeby jej bol i to k vóli urobil, čoby nemožnosťou bolo bývalo; že ani len vetrika na ňu dúchnuf, ani nič pracovať jej nedovolil, len voždy obsluhovať ju rozkazoval, ba práve sám on najradšej to konal. Ona ale veľmi malé nároky vo všetkom robila; najväčnejšia bola svojmu mužovi, keď ju opúšťal a najradšej sa o samote bavievala i najlepšie cítila.

Či spomenula si niekdy na ubohého Martina?

Radšej nezodpovedzme si túto otázku.

Vysvetlí sa nám to samo sebou.

Minulo asi desať rokov.

Starý Smrečinskovci spomínali, že žijú jako vraji; len Anička v ničom sa nezmenila; bývala bladá, nevoľná, často vyplakaná a nikdy nie veselá.

Mnohí už zabudli na to, čo sa pred desať rokami bolo prihodilo; len tu i tu, keď videli Aničku jakoby stien myhavý niekde či v kostele, či na ulici, boli upamätovaní na to a venovali tu i tu vďačnú rozpomienku i hodnému, ale nešťastnému Martinovi.

Naša Anička nikde tak dobre sa necítila, jako v hore; preto keď urobili niekde výlet do hôr, to bežala jako srnka vopred a poslednia sa vracala z výletu tohoto. V panskom dome nebola ona doma — presadený kvietok z Tatier nekvitol dobre v pôde cudzej.

Neviem, či preto, že Anička dobrej vóli

nikdy nebola a či pre niečo iného; ale hneď asi po dvoch rokoch manželstva svojho zmenil sa náš pán Jonáš Ondrašovecký vôbec a zmenil i svoje útle, nežné chovanie sa jak tak k milej a vzácnjej žienke svojej.

„Možno, že medzi všetkými to práve tej, ktorú by sa to predsa najviacej týkať malo, totiž manželke jeho, ani najmenej nenapadlo; alebo možno, že to len znaf na sebe nedala; ale ona bola taká po dvoch i po desiatych rokoch manželstva svojho, jako v roku prvom a na počiatku jeho. Ale nechovali sa tak jej starostliví rodičovia.

Náš pán Jonáš Ondrašovecký hneď po dvoch rokoch manželstva svojho počal shromažďovať okolo seba veselých súdruhov, s nimiž deň a noc hodoval, pil a poľoval. Nobolo na tom dost.

Náš pán Jonáš Ondrašovecký porušoval i vernosť manželskú a vydržoval si „krásky“ v meste, ba prijímal také i vo svojom kaštieli, slovom: žil život docela svobodný, panský; pre domácnosť svoju pohoršlivý.

Starí Smrečinskovci počali z počiatku hrozne zle proti pánu zatovi — ale zkrotli; lebo pán zat vzácny jim to v prítomnosti veselých súdruhov svojich vyjavil: že mu oni rozkazovať nebudú, ale on jim, lebo že nie on na jích, ale oni na jeho láske sú. Pán zat vzácny jim ďalej vyjavil i to, aby len mlčali a radi boli, že jich vo svojom kaštieli trpí a jako pavúkov darobných chová a opatruje. On že si docela iný život s jích Aničkou slboval; ale že je ona sama a jej hlúposť na príčine, keď on s ňou medzi vzdelaný svet nikde sa ukázat nemôže; preto z rozželenia taký život vedie, jako vidia, aby na svoje poníženie zabudol a svoje nešťastie nespomínal. Veselí súdruhovia smiechom sprévádzali z chyže starých Smrečinskovcov.

Starý Smrečinský si trhal vlasy z hlavy; stará Smrečinská sa v slzách zalievala, — ale pomoci žiadnej nebolo.

Anička zostala lahostajnou.

Preč teda už desať rokov, čo nás pán Jonáš Ondrašovecký veselo si žije, a čo ho Anička dakedy ani za mesiac nevidí. On sa túla, alebo hoduje vo svojich chyžiach a to nie len s dobrodruhmi ale i s dobrodružkami; ktoré sú tak bezočivé, že samopašne po dvore si chodia a keď vidia paniu domovú,

oplzlé a necudné žarty a posmechy si z nej strojá.

Takýto čas si starý Smrečinský v hneve i v žiale rve vlasy z hlavy; stará Smrečinská sa zalievá v slzách; ale pomoci niet žiadnej — iba naša Anička zostáva lahostajnou.

Bol to už trinásty rok, jako bola vydatá, alebo lepšie, jako náš kvet tatranský vádol do cudzej pôdy presadený.

Bol práve utešený májový podvečer.

Slnko zapadalo za velebným Chočom a zlátilo poslednými paprškami vrcholec jeho.

Po dvore i na altáne dvorili si dobrodruhovia i dobrodružky Jonásove; tamti fajčili, tieto necudne koketovaly s nimi. V ten čas blížil sa bránou ku kaštielu jakýsi obšitoš o palici a s drevenou nohou.

Smrečinskovia i s Aničkou práve išli z blízkej zahrady.

Obšitoš kríval rovno ku panej domu, hu Aničke; ona vztiahla ruku do vačku a podávala peniaze úbohému.

Jako mu jich podávala, prizrela sa mu do tváři a s výkrikom: „Martin!“ klesla k zemi.

Smrečinskovci ztrnuli.

Pán Jonáš Ondrašovecký pribehol ta, nie snadh omdletím svojej ženy, jako radšej jej výkrikom privábený a predstavil jim Martina, jako záletníka bývalého ženy svojej smejúc sa hlasite.

Smrečinský v hneve odniesol Aničku, matka slzami ju polievala.

Pán Jonáš Ondrašovecký vrazil Martinovi, že si už teraz Aničku môže vziať, že mu ju on dá, aby teraz išli spolu s ňou — zobrať.

Dobrodruhovia i dobrodružky sa smiali a potom zahuckali psov do Martina.

III.

Jonášova stráňa.

Bola zima, tuhá a ostrá zima.

Na Tatrách beľel sa nielen na holach, ale pokrýval husto i doliny sňah. Mrazivý vietor dúl od Kriváňa — ľudia sedeli si v teplých chyčkách svojich a nebol by žiadon z nich, ani neviem začo, vykukol von, jak nemusel, potýkať sa s vetrom a sňahom, ktorý mu onen v hojnej miere do očí hádzal.

Vzdor tak strašnému počasiu vediem ja

čitateľov mojich na Tatry, na tie sídloviská sňahu večitého.

V temných Smrečinách, v utešenom to údolí Tatrskom, ďaleko za Kriváňom, až hen temer na poľskej hranici, nachodia sa dve jazerá. Sú obe zosrienené, ale nie zamrznuté docela. Okolie toto je veľmi utešené v lete, nie ale v čas zimný. A preca tam jasá sa v pastierskej kolibe ohníčok a vókol neho poskakuje bosá, len na ľahko oblečená ženská.

Časom kričí: „Vidíte tamto toho velikánskeho orla; on letí dolu a zpúšťa sa na holúbka . . . už ho zkrvavil! On chytá i holubičku, vyzdvihne ju do výše a zas zpustí dolu na zem a tá z toho prichodí o rozum. Hahaha!“ . . .

Časom zase spievá chrapľavým hlasom:

„A my milý nič nemáme,
Len si v oči pozeráme; —
Krajšie naše dva pozory,
Jako dačie kone, voly.“

Po speve zase počut ťažobný, žalostný plač a vzdychanie. Po Tatrách znali dobre bláznivú Aničku. Ona v lete obyčajne hľadáva liečivé zeliny, behá po grúnoch jako ľahká srnka; nikomu neublíži. Keď sa blíži k nej niekto, uteká od neho placho; iba na mnoho osmeli sa a sblíži sa k ludom, ale i to najviacej ku ženským. Na chlapov volá, že letí orol a driape do krvi holúbka; že spúšťa sa i na holubičku, vyzdvihne ju vraj do výše a zase zpustí dolu; z čoho vraj, holubička prijde o rozum.

Ale na všetko to už privykli ľudia, a ani malé deti sa jej nebojá viacej.

Ona málo kedy sa smeje, zväčša ale plače a spomína často pekného, dobrého — Martina.

Ľudia vravia, — že je to bláznivá Anička a radi ju vídajú i nachovajú, nedovolia jej krivdiť.

V zime býva v Kamenistej u terajšieho piliara, zväčša v maštali spáva a včas ráno čo je jaká zima bosá, polonahá behá po grúňoch a kopcoch sňahných.

Čítateľ vie, že je to naša nešťastná Anička Smrečinských, bývalá pani veľkomožná Ondrašovecká.

Po onnom výstupe v panskom dome s obšitošom Martinom odohnal pán Jonáš

Ondrašovecký i Aničku i jej rodičov zo svojho domu.

Smrečinská to neprežila — porazilo ju; starý Smrečinský stal sa zas v druhej stolici horníkom, nemohol ale dcéru na to nahovoriť, aby s nim išla. Anička prišla o rozum, a zostala v Tatrách jako sme videli.

Slnko svietilo jako Tatranci hovoria — zubate, lebo ač sa pekne lesklo na oblohe nebeskej, preca nezahrievalo nič. Ale pre polovníka na srny to najprínodnejší čas.

Páni boli na poľovačke, od rána bolo počuť zvuk lesných rohov, štekot polovných psov i ujukanie honcov, medzi ktoré hlasy a zvuky sa miešal i spev a plač bláznivej Aničky.

Na vysokej stráni nad „žabácím jazierkom“ bolo vidno bez hnutia stáť na postati svojej jedného panského polovníka, čakajúceho na srnku rýchlonohú — tá ale neprichodila. Na miesto srnky objavila sa polovníkovi — bláznivá Anička, stojáca na spodku u jazera.

Lovcom to nemilo trhlo — či sa zlakol tej bláznivej, či éo toho príčina?

Z húštavy jedliny vykukol hneď na to obšitoš na drevenej nohe a blížil sa opatrne k lovcovi, až prídúc k samému, chytil ho od zadu, vykriknuc:

„Tu si divok, prišiel som sa s tebou porátať.“

Pán Jonáš Ondrašovecký — lebo on bol ten lovec — bol ztrhol sa a okríkol obšitoša Martina:

„Čo chceš so mnou?“

„Porátať sa chcem s tebou, zrezať rováš tvojích hriechov na mne i tamto na tej bláznivej spáchaných.“

V okamžení poznala bláznivá Martina a kričiac:

„Orol krvaví holúbka!“ bežala hore; v tie časy ale pasoval sa už Martin s Jonášom; tento chcel strielať, trhol, flinta vystrelila — rana zasiahla Aničku, ktorá mrtvá padla na zem.

Jako to rozpajedený Martin videl, bol sta ten lev; pochytil vyžitého pánika a už sa rútil s nim do priepasti: dosť, ale darmo kričal pán Jonáš Ondrašovecký, príbehnúvší spoludruhovia jeho videli len, jako sa nad oboma luny jazierka zavrely.

O hodinu ležaly tri mŕtvole na brehu jazera.

Neminul ani mesiac a dvoch starých šedivých a na tvári jim to poznať, v žalosti zostárlych mužov vidno pri troch hroblach, kde naši utopení a zastrelená pochovaní sú, rukama zalamovať.

„Moja nádeja jediná, môj syn drahý, tak nemilobohu trápiť sa; tak strašne zahynúť musel!“

Bol to starý Dubina, otec Martinov.

„Tak zhynula i moja nádeja i mojho domu okrasa jediná!“ horekoval starý Smrečinský, otec Aničkin.

„Vašou vinou, vašou vinou zahynuli tieto nevinné duše!“ vravel trpkó k Smrečinskému Dubina.

„Mojou, vyznám to, mojou, mojou vinou!“ kričal starý Smrečinský a trhal si vlasy z hlavy.

Strminu tú, z ktorej zkotúlali sa dolu do jazera Martin i Jonáš Ondrašovecký, až po dnes volá ľud v Tatrách: „Jonášovou stráňou.“

Miloslav Dumný.

Cestopisné úryvky z altajských hôr.

(Zo „СЛОВ. М.“ od V. P—na.)

(Pokračovanie.)

Od čujského údolia ďalej, severovýchodným smerom opodíal našej čínskej hranice, sriedajú sa na altajskom pohorí roviny s úvalami, útvar krajiny dodáva tu najviac rázu stepného.

Stromy a krovie, ktorými sú tu olemované horské bystriny, mohly by osviežiť ustatých pútnikov chladom, keďby dážď a vetor jich nenútil po celý čas v druhej polovici mesiaca Júna byť v teplých pláštoch.

Čím bližšie sa prichádza k jazeru Džudu-nor či Džuv-lu-kul, tým viac objavujú sa močariny a bahnísky po stranách hôr; ešte ďalej jazera voždy väčšie a väčšie, četnejšie a četnejšie. Jazero Džudu-nor je dosť rozsiahle: na dialku od východu k západu obnáša najmenej desať, a na šírku najmenej dve—tri versty. Na svojej južnej strane prilieha k úpätiu hory Šapšal; z iných strán vidieť na blízku len úvaly, v dialke ale, podľa oka asi 30—40 verst odtiaľ, je vidieť belky, t. j. snahom pokryté vršiny hôr. Na západnej strane jazera je nečo lesa, na ostatných ho nevidieť. V jazere rodí sa mnoho rýb — najviac mreňky; v čas búrky vrhajú jich vlny na breh, a preto v dosť veľkej vzdialenosti zapácha to hnilobou.

Pohorie Šapšal pomerne nenie vysoké; ale následkom príkrosti, množstva kamenia i snahu vryjú sa na dlhý čas v pamäť cestujúcemu tie miesta na ňom, ktorými bol stúpajúc. Vo výške dvoch tretín ztrácalo sa rastlinstvo, dul ostre studený vetor. Hory, ktoré bolo vidieť na západnej strane jazera, zdaly sa jako nejaké vršky; vyhládka otvárala sa ďaleko za prostranstvo jazera; pred očami opierala sa v oblúkovitú červenú hrivku s bielym hrebeňom, po ktorom sa tiahla priekom pešinka jako prilepená, na samom ale vršku bolo vidieť dva hraničníky, ukazujúce na čiaru, ktorá delí nás od Číny.

Na úpäti hory pri jazere bolo horúce, a na vrchu na snahu — zima i búrlivo. Z veľkých snahových spúšť Šapšala tvoria sa mnohé riečky. Zo ctihodnej šapšalskej výšiny rozvíjal sa krásny pohľad na okolie i bol číma ďalej tým veľkolepejší a priestrannejší; preca silný vetor, snah a jakési zomdleanie v duši pri pohľade dolu pod nohy, pričom mali pútnikov k tomu, aby rychle opustil krásnu výšinu, ku ktorému cieľu — museli sa zpusťiť po snahu vo vodorovnom položení s tvárou obrátenou k výsostam nebies. Pri ďalšom zpusťaní sa v podmedzihorie, ktoré dialo sa už po zemskej kôre vo vertikálnom lebo aspon trochu nachýlenom položení, predstavil sa zraku pútnikov kruh hôr so zelenajúcimi sa oázami, na ktoré svietilo slnko; na to objavil sa vchod do údolia rieky Čui — nie ale tej, o ktorej bolo pripomenuto drier.

Na brehu tejto druhej rieky Čui poskytla veľiká skala s vybiehajúcimi hornými krajmi prirodzený stánok svojim ďalekým a zvedavým hosťom: to bolo už v čínských končinách. Keď sme boli prešli ešte asi cez dva lebo tži priesmyky k našemu štastiu nie veľmi kruté, išla ďalšia cesta naša hlavným smerom od juhu k severu. Na západe ukazovaly sa nám obrysy vysokých snažných kopcov, na juhu tiahla sa reťaz výbežkov hôr, sklaňajúcich sa v údolie rieky Kemčika. Po dolinách všade vyskytoval sa les; po blízku neho stály sajanské či sojenské jurty, ktoré proti obyčaju Kalmykov nie sú jednotlivé roztrúsené, ale skupené v auly či ajly.

Tito Sajanci, či v prostej mluve Sojenci sú čínski poddaní; podoba obličaja je u nich tá istá, jako u ostatných Mongolov. Naša cestujúca spoločnosť posretla niekoľko Sojencov; boli z väčšej časti núdzni, mnohí z nich nemali ani koní. To sa dá vysvetliť i jednoducho tým, že Čímania, pochodivší nedávno tieto miesta so svojim pohraničným komisárom, po poriadku všetko jim pobrali. V úplnom súhlase s divokosťou svojho kraja bol jedon potkavší nás Sajanec odený v obyčajný burjatský kožuch, s čínskou vojanskou čiapkou, so známou kulkou na vrchu a dvoma obyčajnými stužkami na zpodku; niesol sa na byku v širokom čínskom sedle. Sojenci či Sajanci zovu sa preto, že žijú v Sajanských horách; vlastnie jich meno je Urjanchajci. Väčšia časť Urjanchajcov hovorí mongolsky.

Nie veľmi pekné reči vypravovali nám o týchto obyvateľoch sajanského pohoria jich susedia: oni vraj sú zrodení zlodej, pri tom však na žiadan pád lúpežníci, ponevač sú zároveň veľmi zbabelí.

Za riekou Kemčikom, ktorá tvorí prítok Jeniseja, ruským cestovateľom naskytno sa použitie priedovčích zo Sajancov; láskave zachádzanie s nimi a darky, pozostávajúce zo zámočkov a kresacích kremeňov, chránily cestujúcich pred okradením a inými nepríjemnosťami toho druhu, k čomu ostatne snad mnoho prispievala tiež blízka prítomnosť čínskeho czjan-džuňa a pohraničného komisára, ku ktorého tábora bola cesta práve namierená.

Po svahu hôr zošli cestujúci v údolie rieky Kemčika.

Toto údolie je dosť široké. V sajan-ských horách vôbec rozkladajú sa opodiaľ väčších riek údolia dosť značné, tak že možno pestovať orbu, ktorá je skutočne i zavedená v údoliach tých. Cez Kemčik prebrodili sme sa šťastne, pretože v ňom voda značne opadla počiatkom mesiaca Júla. Neďaleko od rieky oddychli si unavení pocestní asi pol dňa v stánku meškavších tu ruských kupcov a v jurte sojenského učeného kňaza — lekára

i napili sa bez príjemnej pochúťky čaju, svareného so solou, maslom a mliekom, na spôsob tak zvaného „zaturana“, ktorý sa pripravuje vo východnej Sibírii z rozotreného tehlového čaju. Prispením kupcov podarilo sa nám vymeniť u zdejšieho obyvateľstva barana za „biele železko,“ jako nazývajú Číňania nové srebro, preto jemu tiež nijakej ceny neprikladajú; lež z úcty k cudzincom cestujúcim jích krajom vzali ho za polovičnú cenu.

(Pokračovanie nasleduje.)

Bulharsko.

Od Vel. D. Stojanova, podáva Sytniansky.

(Pokračovanie.)

V.

Bulharské národné básnictvo.

Mladý pop chytí dve devy, ktoré mu chodili na bazalky. Prvá hovorí, že mu bude česať dlhé fúzy, druhá, že mu bude ustielat postel. Prvá deva je voľná, druhá ale, oči majúc zatopené v slzách, hovorí k nemu, aby na ňu pohliadol, oči že má plné, ale srdce prázdne. Pripomenúť treba, že o srdci u nich sa mnoho nehovorí; srdce v piesni zastupujú oči:

„Moje oči — tvoje oči,
Tvoje oči — moje oči.“

Každý nahliadne túto prednosť.

Jaké sú bulharské piesne milostné, nech súdi každý z týchto príkladov, vynatých zo vzácnej zbierky bratov Miladinovcov:

Slávik a dievka.

Slávik peje v zahrade
Z rána v nedeľu,
Deva s nim hovorí:
„Aj, ty sláviku, milény bratre,
Spievajme spolu o závod;
Jestli mňa spevom premôžeš,
Dám ti zahradu,
Zahradu so všetkým kvetím;
Jestli ja teba premôžem,
Dáš mi líku,
Líku s trávou.
Dievča slávika premohlo,
I vzalo mu líku,
Líku s trávou.

Bulharské devy.

Veľmi premilé sú mi dievčiny bulharské;
Celunký deň žnú na žnúcom slnku,
Od rána do večera sú na nohách,
Skladajú hromádky, viažu snopy,
Stavajú križe, — jako slávik pejú
Lúbezne, jako vlaštovky šveholia;
A hľa, opäť sa domov na večer vracajú,
Drobným krokom jako kuropty spiechajú;
Biele sú, biele jako papier biely,
Lička červené jak ochridské jablko.

Poslednie pozdravenie.

Jasná, drobná rosička,
Čos mňa ráno budila,
Časnejšie dvakrát lež kohúta,
Časnejšie trikrát lež zoru?
Budila som ňa budila,
Časnejšie dvakrát lež kohúta,
Časnejšie trikrát lež zoru!
Počula som to hovoriť,
Tvoj milý že ochorel
Na vrchu Starej Planine,
U studne blízko pramienu!
Jako má tam ustlané?
Postelou je mu, postelou
Zelený rosný trávniček!
Čo asi má pod hlavou?
Pod hlavou má tam, pod hlavou
Tvrdé, biele mramory!
A čím sa tam prikrýva?
Čiernym mračnom sa prikrýva!
A čo jemu je záclonou?
Záclony má tam záclony
Dvoch orlov čiernych havranov.
Stojan orlom premlúvi:
Točte sa, vyjte sa orlovia,

Orlovia dva a havrany.
Až my duša vyleti.
Hneď sa dolu vrhnite,
Biele mäso zedzte si,
Čiernu krev si vypite;
Pravú mi ruku nezedzte;
Na ruke zlatý prstenček.
Pravicu s prstenom vezmite,
S ňou do výšky vylette,
Ďaleko, široko pozrite,
Až uzriete kameňný dvor,
Uprosed štíhle topoly,
Pod topolmi tam studničku
Mramorom vykladanú;
Kolom je tráva zelená,
Tam na tráve moja milá
Široké rúcho vyšiva.
A tam moju pravicu zpusite,
Aby zvedela milenka,
Že už umrel mladý Stojan,
Na vrchu Starej Planine
U studne blízko pramienku.

Piesne „žalovné“ sú jakési epizódy piesní junáckych so smutným však zakončením. Sú to, právom rečeno, národné elegie. Pravá vyžaduje, aby žalosť, ktorú pri čítaní lebo slyšaní pocítujeme, miernila buď nádej do budúcnosti lebo mravne zadosťučinenie tomu, ktorého oplakávame. Jak tomu vyhovela pieseň národná, je podivuhodno. Umreli Eveta i Marko drier, lež mohli byť svojimi. Na hrobe jeho vyrástol štíhly topol, na jej hrobe zelená réva. Réva rástla — vyrástla a štíhly topol objala jako milenka svojho milenca.

V slovinskej piesni, bola to ruža a lalija; rástly vysoko a vo výške sa slúčily.

V piesňach žartovných potkávame sa so staršími útvary o svadbách zvierat s našimi úplne podobnými. Kohút rúba drevo, sliepka ho sbiera, žaba zažiha oheň, medveď miesi cesto. Komár-bej obyčajne sa žení a bere si muchu. Rak hľadá pre syna nevestu a prijde k žabe; ale tá ho bez všetkej slušnosti vyhodí, nadávajúc ma do osmonožcov (osmokračce) a fúzačov (mustakinče). A rak opäť nemôže pochopiť, jako taká žaba krivonohá (krecanoga), puljovka môže byť tak nadutá. —

Piesni žartovných vôbec nemajú síce Bulhari mnoho; tie ale, ktoré su nimi, vynikajú pekným humorom i jemným vtípom.

Dve mládé nevesty mali jedného sta-

rého muža. Nelúbil sa jim. Hodily ho do vody — on bol tak suchý, že sa ani netopil; zaniesli ho medveďovi, ten sa od neho odvrátil. Keď konečne, poviedajú si, nechce ho ani voda, ani medveď, necháme si ho sami.

Dedo chytil dievča na bazalkách. Tá sa počne krútiť a vyhovárať, že ju stará matka jej poslala. I čo ma je po starej, hovorí dedo, ja sa držím mladej.

Baba priadla tri vretená, predala a kúpila si dedka. Opálila mu fúzy a postavila ho na dvor, aby s nekým zápasil. I prišiel kohút, vykloval mu pravé oko, utrhol mu pravé ucho.

Mladá dievka bola prinutená vziať si starca za muža:

„Dedko starý, kozuchatý,
S nočnou čiapkou tri dni dlhou,
Tri dni dlhou, deň širokou.“

Našla ho práve v boji — s mravencami. Strčila ho do kúta — jedna iskra ho zapálila, hodila ho do vody — jednou kvapkou sa zatopil; hodila ho na policu, prišla myška a zavliekla ho do svojej diery.

Najčastejšie objavuje sa posmech na lenivú ženu. Muž ju chváli, že je pracovitá, za týždeň že upradie vretienko, za mesiac pásmo. Pri práci usnula, a lež sa prebudila, z drienovej praslice vyrástol strom a na ňom drienky; žena si ešte drienok natrhala a najedla sa.

Naopak sťažuje sa žena na muža, za deň že vyorá brázd, za týždeň hradu a záhon za mesiac. Pri práci usnul a lež sa vyspal, z hruškovej otky vyrástol strom a na ňom zralé hrušky.

Velmi pekný žart je v piesni o jednom popovi:

„Popu jedna a mne dve (dievky),
Pop sa zlobí a ja nie;
Pop sa chápe ruženečka,
Pop namieri, ja uderím,
Pop utečie, ja sa skryjem —
Súďte teraz, kto je kriv!“

Žartovná pieseň jedna znie takto:

„Lesičku z modrého bazu,
Rozdel sa mi vo dve strany,
Ukloň sa mi, cestu delaj,
Cestu delaj k Caribradu,
Pôjdem po nej k Caribradu,
Mládencom bych povedala,

Dievčatka jak zadržala,
Z mládenčov jak zpadlo mnoho.
Jedno dievča za tisíce
A s vrkočom za dve panstvá,
Traja juní — za koš plevy,
Plný klobúk za pol greše.“

Piesne príležitostné nemajú na sebe nič neobyčajného; chovajú v sebe niečo mytologických a náboženských prvkov, väčšinou ale padajú medzi piesne milostné.

Prichádzame k tomu, ako sa nám v piesni javí Bulhar, i pomer jeho rodinný. O mužovi, jako otcovi nepočujeme skoro nikdy. Len asi na dvoch miestach počujeme ho nariekať, vidíme ho rukama lomíť, slze roníť, že prišiel rozkaz od cára, aby, kto má syna, poslal na vojnu syna, a kto nemá nikoho, aby išiel sám. On má len dcéru.

A na jednom mieste dáva synovi dobrú radu ku voleniu nevesty :

„Nehľad na to, synku, veľká-li chalupa,
Ale kukaj, synku, či je zametaná,
Ale kúkaj, synku, rozumné-li dievča.“

Bulhar vystupuje čo hodný syn, úprimný brat, verný manžel mladej ženy, milenec nespemný i stály, a to buď ohnivým hajdukom lebo pokojným roľníkom. Hlavným však rázom jeho ostáva preca túžba po svobode, po zelených horách.

Matka má dvoch synov. Táže sa jích, čoby najradšej robili. Prvý hovorí:

„Do zelených lesov pôjdem,
Ohnivú zástavu nosiť budem,
Vernú družinu si sberem.“

A druhý:

„Lisé voly si nakúpim,
Čierny úhor orať budem,
Žltú pšenicu siať budem,“ —

Dvaja bratia delia sa o statky. Starší si ponechá nevestu s dieťaťom, nivy a lúky a deväť naplnených pokladníc, mladší vyžiada si len deväť koní a dvoch sivých sokolov a ide na planinu. —

Keď je Bulhar riadnym synom, nevdá mu, aby sa stal spravodlivým sudcom i metlou na zločin, spáchaný vlastnou matkou.

Korun zamiloval si matku Konstadinovu; Konstadin stál tej láske v ceste. Matka ho chce odstrániť; i robí sa nemocnou, posie-

lajúc syna svojho do hôr zelených pre liečivú vodu. Sestra bratovi vyzradí, že je to úklad ustrojený; v lese že očakáva Korun, aby ho zavraždil. Tým napomenutý, bere so sebou zbraň. Junáci sa v lese posretnú, Konstadin ubije Koruna, utne mu hlavu, uviaže koňovi na ohon, príjde domov a skríkne na matku :

„Tu máš, matko, liečivú tu vodu!
A kydne jej hlavu Korunovu.
Miluj teraz jak si milovala!
Meč vytrhne, matke hlavu zrubne;
Nezakopá v posvätenú ni zem,
Ale vrhne vo biely ju Dunaj.“

Tak sa tresce nesriadená láska, ktorá porušila posvätnosť sväzku rodinného.

Na inom mieste iný prečin a iná odplata. Matka chce syna odvrátiť od milovanej dievky; nahovorí mu, že mu je milá nevernou. Syn sa nerozmýšľa, ide a milú usmrť. Príjde domov a vypráva matke, čo učinil. Polakaná matka sverí sa mu, že ho oklamala. Čo učiní syn? Zabije — seba, aby ho matka z trestu za ten podvod oplakávala.

V rodine požíva syn prednosť pred dcérou; keď niet otca, je on pánom (gospod). Sestra podáva bratovi víno so slovami: „gospod je postar.“ Keď niet matky, je on jej prirodzeným ochrancom, strážcom jej nevinnosti i pomstiteľom.

Milenec, nemá-li hajduckú krev, aby milenku uniesol, je dosť nespemným, neodvážnym. Príjde v noci k obydlíu svojej milenky: všetky brány sú zavreté, rýžovou slamou zastrčené. Mládenec sám sebe povedá: Jelen nie som, abych preskočil, laštovička nie som, abych preletel — obráti sa a odejde.

Milenec je úprimný a opravdivý. Povahy jeho poznať možno najlepšie v tejto piesni:

„Za večera, Zlatko milá,
Prišiel som k vám na sedjanku,
Našiel som teba samotnú,
Skormútenú, zasmúšenú
Jako ružu v odkvetaní.
Prečo si tak rozžialená.
Rozžialená, skormútená?
Keď sa tážeš, najmilejšia.
Keď sa tážeš, poviem tebe,
Čo som rozžialená,
Rozžialená, skormútená.
Slyšala som, srozumela,
Že ty chodíš na sedjanky,

Na sedjanky, na belinky, *)

A miluješ ešte inú,
Ešte inú lež mňa samu.
Miluješ-li ešte inú,
Ešte inú lež mňa samu,
Či ti dáva jak ja kytky?
Či ti mlúvi mojou rečou?
Či ti tančí jak ja tančím?
Dragan Zlatke odpovedá:
Milujem-li ešte inú,
Ešte inú mimo teba,
Kone mám — nech potratím jich,
Pušku mám — nech potratím ju.
Nežiadaš si, abych sa kľial,
Ver u Boha, moja milá,
Nemilujem žiadnu inú!“

A keď deva lútuje, že milý nemá domu,
vraví k nej:

„Nehľadaj ty domu, a hľadaj junáka,
Junák domy stavia, junák domy bori.“

Nenie tak ľahkomyslný jako náš, ktorí
hovorí: Čo ja urobím, len sa ožením; ženu
pošlem do roboty . . . Keď je chudobný, ide
do cudziny, aby si nashromáždil sedemtisíc,
za jeden tisíc kúpil dom, za druhý šatstvo,
za tretí srieborný pás pre nevestu atď.

Zvlášnym priechodom povahy Bulharov
je jakási lesť, národu bojovnému docela pri-
rodzená. Marko bojuje s Arapinom, ale ne-
šťastne. Arapin ho zarazil až po pás do ze-
me. I počne Marko prosiť, by ho pustil, že
chce len mladej krčmarici dlh za víno za-
platit'. Arapin dovoľí. Nebola to k čmarica,
ale bola to Markova posestrima. Opila Ara-
pina, uspala ho a odtála mu hlavu.

*) Belinky — zvliekanie klasov kukuričných.

Stojan miluje Dimanu, nemôže sa s ňou
ale síst. Matka poradí mu, aby kostol vniu-
tri pozlátil, zvonku posriebril. Stojan tak
urobí. Celá dedina príjde sa na to podívať,
príjde i Dimana. Stojan uchopí ju za ruku,
zavolá na kňazov a ti ju venčia.

Inde k vôli tej príčiny urobí sa junosť
mrtvým. Matka ho bielym plátnom pokryla,

„Nad hlavou mu sviece zapálila,
Na hlavu si závoj uviazala,
A dlhé si vlasy rozpustila.“

Všetci junáci príjdú, aby sa s nim ro-
zlúčily, všetky dievky, aby ho kvietim oblo-
žily. Príjde i jeho milá. On uchopí ju za
ruku, zavolá na kňazov a ti ju venčia.

Mladík, chcúc milú devu zbaviť všet-
kých nemilých uchádzačov, da chýrovať, že
za ňou chodí ohnivý drak. —

Láska Bulharova ku spevu, spôsob i účel
piesne vyslovený je v tomto úryvku: Mar-
kovi padla ťažká driemota na oči, ťažká ža-
lost na srdce. Chcúc sa zbaviť driemoty
i žalosti, hovorí ku svojej milej:

„Zaspievaj mi hlučnú pieseň,
Hlučnú pieseň, plnozvučú,
Nech je slyšať širým svetom,
Nech je slyšať v siné nebo.“ —

Manželom je Bulhar verným, keď sa pre-
hreší žena proti vernosti, nezná ohľadov:

„Čiernou ju smolou pomaže
Bielou ju vlnou polepí,
A tak ju mladú zapáli.
Tri dni, tri noci horela.“ —

(Pokračovanie nasleduje.)

Slovenkám devám Podkriváňskym. *)

„Ach len pre mrtvých máte vence!“
Vzdychal poet zavraždený,**)
No, Vami slovenské dievčence
Svet zlý už v lepsi sa mení.

Prvospevca nášho sladkého
Mlad' tiež len rakev venčila,
Vo Vás drahé! sláva poetov
Losu lepšího dozila.

*) Dňa 21. júla v den menín Daniela poctili a vyznačili devy podkriváňske hybské nášho spevca
M. Dumného z besedy svojej a spolku dievčenského národného v Hybiach jestvujúceho štyry
družky k nemu vyšlúc (a síce panny: Ludmila a Mathilda Kleinová, Hermína Orfanides, Anna
Dzurek.) vavrínovým vencom s národnou trikolorou. Sláva Jím! Vidz Narod. Noviny čís. 90.
Red.

**) Spieval to v Dobšínskeho Sokolovi náš Ludovit Kubáni. Mne sa báseň táto nezdá byť pô-
vodnou, lebo v almanachu „Die Biene“ na Morave v Hradišti od Endersa r. 1858 vydanom
nachodí sa od nemeckého básnika práve taká báseň, ty isté myšlienky temer od slova na
slovo a práve toľko slov čo táto K. obsahujúca. — „Nur für die Todten habt ihr Kränze.“
Miloslav Dumný.

Vy venčíte spevcov za živa
Listím zeleným z vavrína,
A lýra moja žalostivá
Veselšie znieť mi počína.

Vy bôl poetov cenit znáte,
On v srdci sa Vám zrkadlí,
Pod Kriváňom 1872 21/7.

Vy k sláve rodnej prekvitáte,
Vy — veniec náš neuvädly!

Slavstvujte sestry a prijmite
Vy spevavé Sloven-deti —
Za veniec Váš — blažene žite!
Piesne mojej skromné kvety.

Miloslav Dumný.

S t r u h á r .

(Poveť.)

(Pokračovanie.)

IV.

„Či asnaď lúbosť? . . . Znáť tú horúčku mladosti!
V plátónské vznáša sféry, — pred rajské obrazy!“
Sytiansky.

Na dolňom konci Hanzkova, kde uchýli sa rad domov za nevelký kopec, leží v prosriedku zahrady nevelké panské obydlie. V peknom slohu staváňý, ale od dávnych čias neobnovovaný kaštieľ; kde — tu zjaví sa slúžobná čelad, jako i jednoduchost vo všetkom, svedčily o neprajnom hmotnom postavení majiteľa, Mikuláša Vladára, bratranca Baltazárovoho, ktorý z čiastky vinou svojho otca, z čiastky svojou prišiel ta, že nemohol sa ani z ďaleka prirovnať Baltazárovi, ba v mnohom na jeho pomocné ruky bol utisnutý.

Mikuláš nemal manželhu, iba dcéru, Vilmu, a od nej mladšieho Janka; a to bola jeho najlepšia stránka, že sa ozaj otcovsky staral o svoje deti.

Chýlilo sa k večeru.

Po dvore konali sluhovia svoje práce, a vo svetlicach kaštieľa nebolo pozorovať nikoho. Zrazu shrkotal pred bránou vozík, i vnišiel do dvora, kde zišiel z neho dost poriadne oblečený, niečo vyše štyridsať rokov majúci muž, a mladý šuhajčok. A keď na to vozka odviedol kone do stajne, pán išiel rovno do kaštieľa; i dalo sa súdiť, že je to domáci pán, Mikuláš a syn jeho, Janko.

O chvíľku vnišla do dvora štíhleho zrastu panna, ktorej pohľad a velebné držanie sa bolo by vo dvore stojáceho nejakého neznámeho okúzliło a k jej nohám sklonilo. Keď

uzrela na dvore stojáci vozík, zvedela, že už doma má otca a brata, i srýchllila krok k otcovej izbe. Vchádzajúc do svetlice, s detinskou dôverou chcela bozkať otcovu pravicu; ale tento ovinul svoju ruku okolo jej hrdielka, a rodičovské vrelé polúbenie vtisnul na bielušké čielko dcéry so slovami:

„I hľadal som ťa v izbetke. Bola si vari u Vladárov?“

„Bola som takmer od obedu u Jenky,“ ozvala sa jemným hlasom.

„Čože tam nového, doma je Baltazár?“

„Ano, doma sú všetci.“

„Pravda, že je nový úradník už tu?“

„Už dosť dávno,“ odznelo z ružových rtov Vilminých.

„Počul som teraz v meste o ňom. Má byť zatatý pansláv.“

„Ale, otče, veď toho človeka tu nikto nepozná,“ vyhovárála panna, pri čom zapýrila sa jej tvár.

„Čo nás po ňom. Veď uvidíme!“ odvetil zo svetlice vychádzajúci Mikuláš.

„A či to tých volajú panslávami, čo vlast vraj chcú zradit?“ obrátil sa k Vilme do teraz len poslúchajúci Janko.

„Veď ja neviem, Janík môj!“ odpovedala šuhajkovi do okna zamysleno hľadiaca Vilma.

„Nuž, ale či by takého prijali vo vyšňom dvore do služby?“

„Jakého?“ odvrátila sa panna od okna, a pozrela na svojho brata.

„Nuž takého!“

„Ale jakého? Keď to pletieš, Janko môj!“

„No, ja takého myslím, čo je zlý vlastenec.“

„Ach, môj horlivec,“ pohľadkala ho po hlave, a išla do svojej chyže, kde ku stoliku sadla, preberajúc vo svojich ručných, do ľudnia konaných prácach. A keď takto ostala za niekoľko okamžení, hladela potom najprv zamysleno pred seba, a pozdejšie položila pravú ruku na stolík, prstom ľavej ale podoprela naklonenú hlavu.

Velebný by bol pohľad na túto dumajúcu devu. Na vysokom hladkom čele odrážaly sa poslednie pablesky zapadajúceho slnca; bujné, tmavé obočie s veľkými čiernymi očami čarovnú moc dávaly na javo, a útla podlhovastá tvár tak vynímala sa, ako keď pri zapadaní slnka červenkasté obláčky s bielymi sa miešajú. Pôvabný obličaj okrašľovali bujné, ligotavé čierne vlasy, ktoré vkusne usporiadané, k bielemu hrdlu vinuly sa. Blesk oka, a najmenší pohľad svedčily o nekaždodenných duchovných mociach, a jích vyvinutí.

Dumala — dumala; ale predmet rozjímania snať ani sama neznala; chvíľami zavrela do svojho rozjímania driečného mladého úradníka, s ktorým išla sa vo vyššom dvore už niekoľkokrát, a ktorého krásne vlastnosti na ňu také účinky mali, že ho nemohla snadno vytisnúť zo svojej duše.

A Struhár?

Pod krátkym časom takmer úplne privykol, a úradné povinnosti s takou oddanosťou a vôľou konal, že jích nepovažoval za veľkú obťažnosť, ale jako milé zaneprázdnenie. Zo dňa na deň cítil sa lepšie; zo dňa na deň si ho viacej ctil a vážil každý. U panstva svojho býval každodenným hosťom, kde temer za člena rodiny bol považovaný, a už i slečna svojho priateľa videla v jeho osobe. Svoje smýšľanie neukrýval, a od svojho pána žiadne výčitky nemusil poslúchať, vzdor tomu, že jeho smýšľanie a presvedčenie ohľadom národnosti Struhárovmu celkom protivné bolo. Niekdy neminulo sa síce bez narážky na snahy Slovenstva zo strany Vladárovej, ale preca bez uráženia Struhárovej osobnosti, čo tento voždy usiloval sa ospravedlniť pred nim, a mylne jeho známosti v tomto ohľade napraviť. Keď niekedy svojimi dôvodmi nebol v stave presvedčiť svojho pána, netratil nádej, nežialil,

pripisoval to prúdu šlachtického smýšľania, ktorým i Vladár, ináč osvietený muž, zachvátený bol. A z mnohej strany v tomto ohľade u tejto rodiny ešte pokrok pozoroval, čo mu mnohé radosti poskytl; i pevnú nádej dostával, že môže sa mnohé zlé napraviť behom času.

Jeho niadra preplnené boli láskou k rodu, a myslenie i čítanie jeho Slovenstvu bolo obetované. Žialil — plakal v srdci, že nemal na blízku seberovnú dušu, a z tohoto ohľadu mu pobytie v tomto novom postavení niekedy ťudné bývalo. I utiekol sa v takomto žalostnom stave svojej duše ku knihám: čítal, dumal, a tým spôsobom nahradil si so sebou rovnak cítiacich priateľov; tým spôsobom vmyslel sa do slovenských kruhov; tým spôsobom ulavoval stav svojej duše, a odstraňoval mrákavy svojich dní, ktoré mu pri prácach a ďalšom vzdelávaní sa plynuly, jako voda voľne tekúcej rieky.

I teraz sedí vo svojej izbe, čítajúc z Puškinovho „Onegina,“ a to tak dychtíve, jako by z neho mal vyčítať niečo potešiteľného pre seba. Po dlhšom čítaní položil roztvorené Puškinove spisy na stól, kde už roztvorený ležal Sladkovičov „Detvan,“ a keď ešte prevrátil a bežne poprezeral niekoľko strán, ľavú ruku nechal ležať na knihe, pravou ale podoprel hlavu, a hľadel zamysleno pred seba. Sedel a hľadel pred seba, ale duch lietal na krydlách obrazotvornosti po slavnom Petrohrade, javišti to, na ňomž hral hrdina Puškinovho arcidiela. Vzal nato ešte raz Onegina, a čítal za chvíľku, — čítal a potom s vyjasnenou tvárou pritvoril i Puškina i Sladkoviča, vzal už raz prečítané noviny, čítajúc jich od prvej až do poslednej písmeny ešte raz. A toto bol jedon z najväčších pôžitkov jeho duše; tak čítaval každé číslo novin, pri čom ho zvlášte tešily zpravy o národnom živote.

Konečne pozrel na hodinky, ukazujúce práve štvrtú po poludní, — položil hárok prečítaného časopisu na stolík, a vyšiel z chyže, zameriac kroky do panskej zahrady, prestierajúcej sa v blízkosti kaštieľa. V slobodných svojich hodinách najradšej chodieval sem; málo bolo dňa, žeby sa nebol naprechádzal po nej, nenasedel v letohrádkoch: a preca ešte voždy nachádzal zábavu v tejto

usporiadanej zahrade. Baval sa obzeraním ovocných stromov južného podnebia, ktoré nachádzaly sa hneď pri vchode od dvora, u päty kaštiela; obdivoval vekovité jedľové stromy, robiace chládkov v čiastkach zahrady, jako i husté živé ploty po pri cestách, záležajúce z agáčov, moruší a hrabov. Popri zeral, natešil sa i teraz, a prichádzal na prosriedok zahrady ku kvetným hriadkam, kde často kochal sa, porovnávajúc jednotlivé momenty života, ba i celé životy ľudí s rozličným kvetím. I došiel voľným krokom ku kvetným hriadkam, kde uzrel zohnutú paničku, Jenku, ktorá preberala kvety, medzi ktorým pri teplom jaseňnom počasí ešte prekvitajúce nachodilo sa. A prekvapenie jeho nebolo veľké, lebo ju tu už viacráz našiel, viacráz showáral sa s ňou.

„Jako som sa strhla?!“ zavznelo lúbezným hlasom z úst panny, keď prikročil Struhár ku nej bez toho, žeby ona bola znala o jeho príchode.

„Aj, račte odpustiť, že ruším váš pokoj.“

„No, no, veď je za to všetko dobre, pane Struhár,“ odvetila krásna Jenka, pozdvihnúc svoje čierne oči s milým úsmechom k nemu.

„Teda mi ráčte odpustiť?“

„Nemám začo!“ bola Jenkina odpoveď.

Struhárovi podivne pripadalo, že v takomto neobyčajnom stave nachádza paničku; zármutku, na jej tvári rozliatemu, pátral po príčine.

„Pekná zábava pri kvetoch, hovoril po krátkej prestávke, a zohol sa i on k hriadkam.

„Nech sa páci sem, pane Struhár! Uviieme kytku.“

I šla do letohrádku.

Neznám zachádzať s takýmto krásami,“ hovoril, keď sadol ku stolíku, na ktorý Jenka nasbíerané kvety skladala.

„Naučím vás tomu.“

„A čo má znamenať vitie tejto kytky?“

„Ona pozdvihla k nemu veľké čierne oči, v ktorých sa zrkadlila radosť i zármutok.

Struhár tázavo uprel na ňu svoje oči.

„Prijde nám hosť, ktorému ukázať chcem, že my ešte i teraz máme čerstvé kvety,“ tichým hlasom vyriekla ona po chvíľke.

„Jaký som dotieravý! Neráčite sa hnevať?“

„Čoby som sa hnevala. Veď ma snad poznate.“

„Tak si ešte dovoľím otázku,“ hovoril Struhár.

Panička uprela naň svoje oči, a on zpýtal sa:

„Z kadiaľ a kto má prísť?“

„Halmy,“ zašeptala a sklopila oči.

Struhárovi neušlo to sklopenie očí. Novú otázku predložiť ostýchal sa, a len zrakom vyrazil zpytanie, čomu panička porozumela, lebo po krátkom zamyslení vyriekla:

„A neznáte, kto je to?“

„Nemôžem vedieť.“

„Žartujete.“

„Vážne hovorím, ráčte veriť.“

„Ale skutočne?“ i sklopila oči, preberajúc prstom pravej ruky medzi kvetím.

„Neráčite mi veriť?“

„To je môj —,“ a skloniac hlavu, šoptom doložila — „zasnúbený.“

Struhár zadivil sa, lebo už ztrávil dlhší čas v Hanzkove, a čo viacej, v dome svojho panstva každodenným hosťom býval, a preca nevedel o Jenkinom zasnutí.

„Ja o tom nič neznám,“ hovoril po chvíľke tichým hlasom.

„Dost zle, keď takú malú starosť máte o mňa,“ usmiala sa trpkou. „Nerachotí to voz,“ obzrela sa stranou hneď na to a zármutok vo väčšej miere zjavil sa na krásnej tvári devinej.

„Oj, nie. Ale načo ten zármutok v takomto významnom čase?“ osmelil sa úradník.

Deva sklonila hlavu, a uprela oči pred seba.

I vyrozumel, čo tušil.

V tom bolo počuť na blízku ľahké kroky, a keď obzrel sa Struhár, sretol sa jeho zrak s Vilmou, ktorá obzerajúc sa po zahrade za Jenkou, približovala sa k letohrádku.

Jenka jej skočila v úsrety, a po radostnom uvítaní viedla ju do letohrádku, kde po obapolnom srdečnom pozdravení so Struhárom, ujala sa Vilma slova, hovoriac:

„Pri takej tichosti ste tu, žeby som vás sotva bola našla.“

„Hm, rozjímali sme o vážnych „vecach,“ hovoril žartovne Struhár.

„Ale iba snad len vy,“ bránila sa Jenka.

„Ba já snad ani nie; mal som hovoriť v jednotnom počte.“

„A čože ti robí starosti? usmiala sa Vilma, pozrúc významne na Struhára.“

„No, ešte i ty začínaš.“

„Už je bez ničoho len nie, keď pustila si sa do nejakých hlbších myšlienok.“

„Veď len vtipkuj. Zastihne to ešte i teba.“

„Čo takého?“ zapýrila sa Vilma.“

„No, nevieš, čo som ti hovorila včera?“

„Ach, moja! Odpusť, že som takou nemilosrdnou.“

„Teda iba ja neviem nič,“ ozval sa Struhár.“

„Veď som vás dopravila.“

„Keď len to viem, kto má prijsť, čím je, a viacej nič.“

Jenka už neodpovedala; uprela poznovu dolu oči, jakoby bola olutovala svoje nektoré žartovné slová. Po chvíli brala do ruky kvety zo stola, a obrátila sa k Vilme:

„Prosím ňa, len neodíjdi domov. Môžeš zabaviť sa ešte tu trochu, ale potom príjdi hore; pán Struhár ňa privedie.“

„Dobre,“ privolila vyzvaná i zapýrila sa.

„Nech sa len páči i vám pane Struhár; otec lepšie bude sa cítiť.“

„Ráčte odpustiť,“ uklonil sa pozvaný; „zabavil by som sa potom i dlhšie, a mám súrne práce.“

„No, príjdete zajtra, keď teraz nie,“ preriekla odchádzajúca panička.

„Ešte nevidel som slečnu tak zarmutenú, jako práve teraz,“ obrátil sa Struhár k Vilme, keď i oni vychádzali z letohrádku.

Tento miesto odpovede maličký usmev zjavil sa na tvári, čo keď Struhár zpozoroval! „potichu vyslovil:

„Ale škoda“ veď tomu ešte môže odpomôcť, keď ona chce,“ začala vedľa Struhára kráčajúca Vilma.

„Ani by snad rodičia nestáli slečne na prekážke?“

„Nemyslím,“ vyslovila stydlive Mikulášova dcéra.

Struhár, chcúci upustiť od tohoto rozhovoru, na niekoľko okamžení zamlčal sa. I prizeral sa s úľubou na devu, vedľa seba kráčajúcu, ktorú od niekoľkých dní zvláštnou pozornosťou sprevádzal. I zpozoroval, že v jeho niadrach v tomto okamžení dosiaľ

nepoznané city povstávajú, ktorých prílišného rozhojnenia trocha i obávať sa počínal. Vilma tiež pozdvihovala oči kradmo k nemu, ktoré pohľady tiež mohly niečo znamenať, a následkom tohoto bez slova kráčali, zabávajúc sa svojimi myšlienkami.

Struhár chcel konečne hovoriť; ale nezdalo sa mu nič príhodným; i myslel — myslel, ale daromne.

„Ja som sa už len na prechádzal po tejto zahrade,“ preriekol konečne nejistým hlasom.

„Núдите sa asnaď teraz?“

Struhár zahryzol ústa, a potom sa vyhovárал:

„Oj nie, chcel som tým toľko hovoriť, že rád prechádzam sa touto zahradou.“

„Veru som i ja dosť často tu,“ vyslovila deva veselsie, jakoby bola prestala rozmýšľať.

Tak ju ešte častejšie budem navštevovať.“

„Prečo?“ zpýtala sa dievčína, pozrúc stydlive na svojho spoločníka.

„Keď je i vám milá táto zahrada.“

Deva, jakoby nebola počula poslednie slová svojho spoločníka, vyriekla:

„Ale nás nepríjemná zima už skoro zbaví týchto radostí.“

Medzitým došli ku bráne, kde Vilma zastala, hovoriac: „Nebude sa páčiť, pane Struhár?“

„Ale hore?“

„Ano, aby Jenka dlho nečakala na mňa.“

„Dnu nepôjdem; ale nech sa vám páčí.“ I otvoril bránu.

„Poznali by ste Halmyho.“

„Inde ma volá povinnosť. Zajtrá do poľudnia zabaví sa snad tu?“

„Na každý pád.“

Keď prišli ku chodbe, Struhár porúčal sa, načo mu Vilma podala rúčku, ktoru on so slastným pocitom vzal.

Doma po skončení svojich úradných prác prešiel nekolikoráz svoju izbu, rozmýšľajúc o prácach konaných tohoto dňa. Po tomto rozjímaní zastal k oknu hľadiac jako večerný mrak pristiera svojim závojom okolie, — a po krátkom potrvaní na tomto mieste sadol ku stolíku na svoje obyčklé miesto, kde zamyslel sa tak, že za dlhší čas nepodbal na nič vókol seba. Pred nim stála panička Jenka, na jejž tvári ešte väčší zármutok spo-

čival. Lutoval dobrú dušu, a obviňoval jej rodičov, že tohoto anjela za takého muža chcú dať, u ktorého boku pre ňu nebudú stány blaženosti. Keď ale ďalej uvažoval túto záležitosť, nevidel svetlo, ktoré by ju osvietilo a objasnilo; nevedel si nič vysvetliť, a to najviacej preto, že o tomto zasnúbení do teraz ani najmenšie neslyšal. Ale Jenku i takto lutoval; jej terajší stav považoval za trápny. — Po prebraní tejto záležitosti zamiesla ho obrazotvornosť k druhej okrasy dediny, k dcére Mikulášovej, Vilme, ktorej v svojom srdci už viacej miesta poprial, než iným krásavicam. Ale tohoto už po predku hrozil sa pri pomyslení tom, že je ona dieťa takého muža, ktorý vo svojej prehnanej a prílišnej horlivosti je nepriateľom všetkého, čo je slovenské. A tak nemohol nič dobrého očakávať slovenský junoš od svojho nepriateľa.

Pozde večer precitol z tohoto dumania, i položil sa do náručia spánku.

V.

„Nádeje, nádeje, jarabie nádeje.“

Nár. pieseň.

Slnko už ustupovalo po modrej nebeskej klenbe od východu, keď prebral sa Struhár zo spánku. Mal síce tú dobrú obyčaj, že zavčasu predo dňom s plameňnými zorami začínal práce svoje a dnes ho preca v posteli našly paprsky už vysoko vystupujúceho slnka. Ale toto bolo následkom včerajšieho prílišného napnutia čuvstva jeho, čo on i sám zpozoroval. Pri tom ale dosť spokojná bola jeho tvár, na ktorej mierny mládencky plameň žiaril, a ktorá dosť pútavá bola i po prvom otvorení očí, keď ukazovalo sa na nich ešte zatieneie sna, a keď ešte pomrvené stály nad tvárou husté čierne vlasy.

Keď sa obliekol, hneď chcel do kaštiela; ale ešte v tomto okamžení odstúpil od toho predsavzatia, a prisadol k úradným prácam, ponechajúc návštevu tú na pozdejšie. A písal, počtoval s malými prestávkami až do jedenástej pred poludním.

Po ukončení tejto práce vzal jedon z poriadnejších svojich kabátov, obzrel sa do zrkadla, a tak vyšiel z chyže, zamierac kroky do dvora.

„Čože sa ani len neukázete páne Struhár?“ oslovil ho u brány stojáci Vladár.

„Nevideli ste ma včera, veľkomožný pane?“

„Čože je to za spôsob? Veď to ráno bolo. Odtedy sme mali i hostí, a neukázali ste sa.“

„Ešte mi snáď nebude pozde?“

„Pozde. Práve teraz odišiel Halmy; ešte som ani tamdnu bol.“

„Ej škoda. Ale čože, tak odišiel, že ani obed nedočkal?“

„Načo by jemu bol obed. Takí ľudia nasýtiť sa zvykli očima,“ odvetil s dobrým humorom Vladár, keď medzitým už do chyže boli prešli.

„Jakožeby to?“ pozrel Struhár na neho, jakoby o ničom nevedel.

„A veru nasýťa sa!“

„Nechápem.“

„Nuž ale či sa vy takto viete pretvárať?“

„Žiadne pretváranie. Nepoznám toho pána. Ale ráčte ma dopraviť, veľkomožný pane,“ chcel Struhár vážne hovoriť, pri čom potrhávaly sa mu kútiky úst.

„No vy šibal! Či nevidím, ako vám do smiechu ide?“

„Ej, keď ma natoľko ráčite pretvárať?“

„Poď mi pomáhať, moja duša!“ roztvoriac dvere bočnej svetlice, hovoril svojej panej domový pán. „Neviem si rady s pánom úradníkom.“

„V čomže to?“ hovorila s úsmevom pani, ktorá hneď niečo tomuto podobného tušila.

„Hovoriť mu chcem o našej návšteve, — a tu nedaj Bože! k dačomu prijšť.“

„I moju žalobu ráčite snáď vypošlúchať,“ prevzal Struhár pánovi reč, obráťac sa k panej.

„Veď len tak môžem niečo povedať k vyrovnaniu záležitosti,“ odpovedala popýtana.

„Neznan som o ničom, keď mi veľkomožný pán začal vyprávať, a keď som sa potom zadivil, bolo zle.“

„Ťažko súdiť medzi vami, páni moji.“

„Ale či som mohol ináč, duša moja! Musíš mne prisúdiť pravdu.“

„I ja pravdu mám, a spolieham sa na spravodlivosť vašnosti.“

„Ale ste len za figliara!“ rozosmial sa Vladár, potlapkajúc Struhára po pleciach. „Máme oba pravdu; myslím, že i ty tak pri-

súdiš, duša moja,“ doložil so smiechom, keď obrátil sa k svojej panej.

„Veľmi ma bude tešiť.“

„Tak je, ale čože ste neprišli včera večer?“ riekla pani.

„Myslel som, že hosťa ešte i dnes tu najdem.“

„Ej, ej, keď ste sa tak zapoznili, bolo by nám veselšie bývalo.“

„Ja som myslel, že dlhšie bavia sa takí hostia.“

Neviem, jaký koniec vezme celá tá záležitosť,“ preriekla na to starostlivá matka.

„Jestli ste olutovať ráčili niečo, koniec môže ešte byť jednoduchý.“

„Ale nie pre každého,“ vyslovil Vladár trocha zamysleno.

„Ráčite myslieť pána Halmyho?“

Zpýtaný nič neodpovedal; ale pani zastúpila jeho miesto, hovoriac:

„Mne by sa nepáčilo, keďby sme prinútení boli jemu tú hanbu spraviť, žeby sme mu odpovedali. A ja práve proti nemu nič nemám, jako nemala ani Jenka, keď stalo sa zasnúbenie, — a práve ani pochopiť nemôžem jej zmenu.“

„K dačomu takému netreba mnoho príčin,“ prevzal jej reč úradník, ktorý, keď videl, že pred nim nič netajá, celkom smele začínal si i v tejto záležitosti. „To by panička vsvetlila najlepšie, a ja len toľko poviem, ačpráve pána Halmyho ani nepoznám, že toto všetko on zapríčinil. Veď je to pekný čas, čo som ja tu, a odtedy neukázal sa snáď ani raz. A darmo je, časté návštevy sú vraj nevyhnutné, keď si získať chce pannu.“

„Bol dakolkoráz i odtedy,“ istila pani.

„Ale, veď môže sa to ešte tak napraviť jako sa pokazilo,“ vypovedal Vladár.

„Ťažko,“ vyriekla pani, pozrúc na svojho manžela.

„Ja sa nechcem do toho miešať, len naľakolko ráčite dovoliť; moja mienka by bola, aby nečakalo sa na nejaké napravenie tejto záležitosti; ale aby ukončila sa čím skôr, a tak do zabudnutia priviedla tá vec. Škoda by bolo dlho moriť slečnu.“

„Čože povieš?“ obrátil sa Vladár k svojej panej.

„Ja by som myslela, aby sme len Jenke nechali na vôli. A potom, duša moja, veď

sme ju ešte dosť málo mali doma, nepomýšľajme vari ešte na vydaj.“

„Veru sme vtedy dosť nerozvažlivo spravili, že sme tak v náhlosti povolili Halmyho žiadosti. Ale darmo je! I nás zvedlo bohatstvo, pani moja!“

„Ah, moja Jenka! Skoro sme sa ňa chceli zbaviť,“ hovorila pani polozamysleno, k čomu o chvíľku doložila: „A vás, pane Struhár, veľmi chválím, že pomiešali ste sa do tohoto.“

„Veď by sa mi práve ani nesvedčilo, do takýchto záležitostí miešať sa; ale keď vidím také priateľské a dobroprajné zachádzanie so mnou, dôvernejšie mám sa potom i ja k vysloveniu toho, čo myslím o veci tejto.“

„Dôvera vydobýva sa súčnosťou a zásluhami, pane Struhár! I my, jaknáhle ste prišli k nám, poznali sme vás, a poznali sme i to, že hoden budete našej dôvery, čo potom čím diaľ, tým väčšej ste dokazovali. Teším sa tomu, že mám i ja, i moja pani a dcére dôverného priateľa, dôverného a verného služobníka — nech vás ten výraz neurazí — v jednej osobe.“

„Ja tešiť sa budem tiež, keď budem cítiť, že som hoden dôvery vznešeného domu vašeho.“

Po odbavení obedu, lahol si domový pán podľa svojej obyčaje trochu podriemať; pani utiahla sa do svojej chyže a tak ostal úradník sám so slečnou Jenkou.

„Ostanem vašou dlžnicou, pane úradník!“ ozvala sa Jenka po dlhšom nepatrnéjšom rozhovore.

„Veľmi ma bude tešiť, že tak vzácneho dlžníka budem mať.“

„A ja som tiež nie bez radosti, že vo vašej osobe vidím svojho obrancu,“ riekla panička. „A ozaj dobre bránili ste moju vec,“ doložila ešte.

„A jako ráčite znáť o tom?“

„Hm, že jako? Poslúchala som v bočnej izbe!“

„A nebudete už tak zarmútená, jako včera?“ pýtal sa úradník.

Ona usmiala sa.

Ani by ste nepomysleli, jako zle účinkovalo na mňa, keď som včera videl ten neobyčajný zármutok. A to ma nútilo i k pozdvihnutiu slova v tejto záležitosti.“

„Vďaka vám, pane! Oh, keby vedela Vilma, čo uzavrelo sa u nás.“

Struhár pri tomto nenadádom zpomenuť jemu milého mena na javo dal stav, jakoby elektrickým úderom zapríčinený, čo pozornosti ostrovtipnej devy neušlo.

„A od razu ráčite vyzradiť slečne Vilme?“ zpytal sa po malej prestávke.

„Veru pochválím sa jej hneď! Pôjdem ku nej, keďby ona netrafla prijsť,“ zašveholila Jenka. „A vy ste ešte ani neboli u nich,“ doložila ešte prv, než by úradník bol niečo priekol.

„Veď som ja jej panu otcovi trň v oku.“

„Ej, ozaj! Vľudne by ste tam boli prijatý. A zvlášte Vilma by sa tešila, že aspoň raz jich počtíte návštevou.“

„Myslím, že mi odpustí, keď ta nepôjdem.“

„Už len pôjdeme! Išla by i mamka. Veď zato nič, čo ste i horlivý Slováč,“ vyslovila a uprela na neho svoje veľké oči, v ktorých zvláštny úsmev hral.

Struhár usmial sa, a po chvíli vážne začal:

„Ani by ma nectilo, keďby som nebol nim.“

„Pôjdeme?“

„Uvidím. Ešte musím domov.“

Práve pri týchto slovách zjavila sa vo dverach pani, ktorá hneď začala s otázkou:

„Kamže vás to volá?“

„Ale, mamka do nižného dvora,“ predišla slečna úradníka, „i nechce ísť pán Struhár; hovorí, že ešte domov pôjde, čo by potom neskoro bolo, bo mohla by dotedy Vilma sem prijsť.“

„Nechže príjde, dcéra moja. My potom druhýraz pôjdeme k nim.“

„Dobre teda.“

„Nikdy ste to nevideli,“ obráta sa k Struhárovi pokračovala pani, „jako tieto dve radi sa majú. Keďby sa minul deň bez toho, žeby neboli spolu, už by zle bolo. Len že je Vilma i dobrá duša! Ona o mnoho viacej ide sem, lež táto ta, lebo ju tu mnoho prehovárane a obveselujeme.“

„To som skusil,“ vyriekol Struhár, a porúčal sa, chcejúc už domov ísť. I kráčal zamysleno zo dvora voľným krokom, zaoberajúc sa v myslí s Mikulášovou dcérou, ktorú mu bujná obrazotvornosť pred oči stavala.

Cítil už, že je nie lahostajný naproti tejto deve, a nepokojilo ho, že práve v jej blízkosti nevie sa vynajst, že uhladenou a príjemnou rečou nie je v stave ju zabaviť. Pokoj jeho srdca teraz už odňatý bol, lebo mu jedno bolo, či nachádzal sa u jej boku, a či ho veľký priestor a múry delily od nej. Čomu jej neprítomnosť prekážala, to úplne nahradila obrazotvornosť; lebo si ju tak krásnu, tak dobrú a tak milú predstavil, jako skutočne bola. Ale on, jako v každom, tak i v tomto ohlade prísny bol naproti sebe na toľko, že zkušal, jako povstaly v jeho nádrach také city, či nie pre nejakú slabosť a mäkosť. Zkušal, zkušal sa; ale daromné bolo všetko: videl v tom istú neodolateľnú moc.

Teraz, keď prišiel do svojej izby, nepútalo nič jeho pozornosť; nenašiel tam ani zaneprázdnenia ani uspokojenia, pre ktorú príčinu ani nesadol, iba vzal paličku, a zabraľ sa nazpät v tej mienke, že ide sa poprechádzať do hory, ktorá ležala neďaleko dediny.

„Prosím, urodzený pane! či mám čakať s večerou?“ predstala ho vo dverách kuchárka.

Úradník zastal a hľadel pred seba, jakoby bol myslel, jako má odpovedať.

„Len spravte večeru; veď potom uvidím, či príjdem.“

„Ale, prosím,“ zavolala za nim.

„Nuž?“

„Bol tu pred samým poľudním ten človek, čo som bola ráno u neho.“

„A čo povedal?“

„Že pôjde, čo hneď i zajtrá ráno.“

„No, práve prišiel,“ ukázala kuchárka na dedinčana.

„Kedy by ste teda mohli ísť,“ riekol po obyčajnom pozdravení k nemu úradník.

„Hneď zajtrá, prosím ponížene.“

„Tým lepšie.“

„Ale, prosím pán urodzený, koľko dní by som potreboval?“

„Za týžden obídete, čo jako.“

„Veru to veľká cesta.“

„Teda príjďte na večer; sjednáme sa; i dám vám list, ktorý odnesiete.“

Sedliak odišiel a Struhár už nepomýšľal na prechádzku; ale vrátil sa do izby, sadol k stolíku a začal písať:

„Drahá matka! Na môj list, v ktorom som vám písal, aby ste sa odhodľali, prijsť

ku mne, nedostal som určitej odpovede. Toto ma neuspokojilo, a písal som druhý, prosiac vás o čím skôršie usporiadanie domácich záležitostí, žeby ste sa mohli hneď vydať na cestu, keď pošlem z tadiaľto príležitostí. Teraz už posielať voz, a prosím vás, neopovrhňte najsrdečnejšou žiadosťou svojho syna. Veď sme iba dvaja z našej rodiny, a mali by sme snáď jedon bez druhého žiť, z dialky túžiť syn za matkou, a matka za synom? Oj, nie, matka drahá! My musíme spolu žiť jak veselé, tak i žalostné naše dni. V tej sladkej nádeji, že podľa tejto žiadosti učiníte, a synovskému srdcu v nejistote trápiť sa nadáte čaká vás do náručia vás Milko.“

Po dopísaní ešte raz ho prečítal, potom ho zapečatil.

Takto premieňali sa city v niadrach tohoto mládca. Pred chvíľkou vrely tie niadra celkom inými city, a teraz, keď zpomnel na matku, utíšily sa predošlé, i zdalo sa, že nedmú sa tie niadra, iba za tou jedinou osobou — za matkou. A on na tomto stupni ešte šťastný bol, lebo ešte neprisly do protivy city niader jeho.

Dlho ostal v izbe, rozjímajúc o rozličných záležitostiach; lebo povaha jeho taká bola, že celé dni vydržal v samote, a nikdy by sa nebola ukončila nič jeho myšlienok. A keď i po takom dlhšom rozjímaní prišiel do spoločnosti, vynášiel sa vo všetkom, a milý bol každému.

Konečne pozrel na hodinky, pozrel na slnko — a vyšiel z izby, kráčajúc k panskej zahrade, kde potom dosť dlho chodil hore-dolu bez toho, žeby niekto bol pripojil sa k nemu.

„Veru vrátili ste sa skoro?“ privítala ho Jenka, keď po dlhšom prechádzaní vnišiel do kaštiela.

„Jakože sa mám brániť?“ obráťac sa k Vilme, vpravil Struhár.

„Keď je človek vinný, niet obrany,“ vypovedala Jenka.

„Prosím pekne, ja som dávno tu.“

„Kde?“

„V zahrade som bol.“

„Daromné je všetko bránenie a vyhovárание sa.“

„Ráče mi veríť, že teraz nevedel bych sa ani brániť pre mnohé starosti,“ vetil Jenke, ktorá po tých slovách opustila svetlicu.

„A čo vám robí tolké starosti, pane Struhár?“ začala milým hlasom Vilma, pozdvihnúc oči k oslovenému, v ktorom pohlade spočívala tá tajomná moc bieleho pohľavia. A keď i Struhár pozdvihol zrak, sretly sa jedon a ten istý cit zrkadliace oči, ktorý pohľad viacej znamená, a väčšie účinky má, nežli množstvo vybraných slov.

„Starosti je vždycky na dostač,“ preriekol, keď tým významným pohľadom napojil svoje srdce.

„Ale preca jest i takých okamžení, v ktorých zabúda človek na svoje starosti.“

„Oj, jesto, jesto! A pre mňa sú takýmito tie, ktoré v blízkosti vás trávím,“ vyriekol nadšene.

A hlboká tichosť nastala v svetlici.

„Práve vás hľadám,“ obrátil sa k úradníkovi do svetlice vchádzajúci Vladár.

„Ráče rozkázaf, veľkomožný pane.“

„Myslel som, že vyjdeme do K . . . k tomu murovaniu; ale teraz môžeme vypraviť išpána, nech prizre tých robotníkov. My dvaja potom môžeme ta ísť na prijdúci týždeň, aby sme preca zvedeli, nakoľko pokročili.“

„Spravím podľa rozhodnutia vašeho. Môžem sa shovárať ešte toho večera s išpánom, aby vybral sa na ráno.“

„Nech len tak bude, a my pôjdeme potom.“

„Dobre.“

Hneď po tomto odišiel Struhár. Vladár obrátil sa k slečnám so slovami:

„Nie je veselšie i vám od tých čias, čo jeho tu máme?“

„Veru česť mu,“ ozvala sa domáca, kym Vilma s napotosťou len načúvala.

„Komuže to taká česť,“ spýtala sa vchádzajúca pani.

„Nuž, duša moja, spytujem sa ti dcéry, či jim nenie veselšie pri Struhárovi.“

„Veru nazdávam sa i ja, že mi je vlastným synom,“ hovorila dobrosrdečná pani.

„A ženská ani nemôže byť, ktorá by sa nevyšla s nim,“ prevzala matke dcéra reč.

„Musí mať každá strunu v srdci, ktorá prímľúva sa jej za neho.“

Vilmino srdce rozplývalo sa od radostných

citov pri chválení tej osoby, ktorej srdce do súhlasu, prišlo s citami jej duše.

(Dokončenie nasleduje.)

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Turč. Sv. Martin, dňa 8. augusta. Aby sme si zahojili tie rany srdca, ktoré nám zasadil krutý osud behom tohto roku, najmä ale v dňoch júniových, poberali sme sa na vyročité národné slavnosti do T. Sv. Martina. Doraziac večer dňa 5. augusta do tohto Betlehema národného života nášeho, pospiechali sme do nár. kasína, kde „národná hudba“ Píto pestrý veniec hostov z blízka i zďaleka svojimi trávnicami obživoval. Ráno dňa 6. zasadol výbor Matice; i trvaly jeho porady až do druhej hodiny popoludní, na čo spoločný obed v kasíne nasledoval. Hostov ustavične pribývalo; i bolo by jich ešte o mnoho viac bývalo, keby sa nebolo pretiahlo otvorenie železničnej čiar. V matičnej zahrade, v tomto budúcom pantheone národnom bolo živo. Tu vítal brat brata, priateľ priateľa, jako by sa už roky a roky neboli videli. Večer predstavilo nám divadelné družstvo tunajšie Kotzebueho „Samopašnika“. Predstavenie bolo dobré a podarené. Úlohy boli rozdelené takto: Pomalovský, p. S. Šípka; Pomalovská, sl. Sus. Felix; Kornelia, sl. M. Ivánka; Hurtovič, p. A. Černiansky, majór Pomalovský, p. Ambro Pivko; Betuška, sl. Mar. Šípka; Seligstein, p. Jos. Kohút; Berger, p. G. Izák; Hlásnik, p. Alb. Lehotský. Najviac vyznačily sa tu slečny. Hlásnik nemal vstúpiť s fajkou na javište, časom bude z neho dobrý herec. Divadlo bolo preplnené, horúcosť v ňom hrozná. Sláva správcovi družstva p. Mudroňovi, regisseurovi p. Jos. Kohútovi, jako i všetkým ostatným vlc. ochotníkom. Po divadle zasadli sme si do kasína, kde nasledovala večera, zdravice, piesne, Pítova hudba, dôverný rozhovor, slovom milá nenútená zábava. — Dňa 7. augusta ráno po vybavených službách Božích v oboch chrámoch, zahájené bolo valné shromaždenie Matice Slovenskej. O povedaných v ňom rečiach neideme úsudky vynášať, veď jich ct. obecenstvo v iných novinách čítať môže. No pripo-

menúť musíme, že valné shromaždenie začalo sa so oslávením pamiatky nášeho nezapomenuteľného prvého spevca *Andreja Sládkoviča*. Sbor „Sokolov“ zaspieval truchlú pieseň nad mohylou slavian-syna, na to povedal dož. pán podpredseda M. Slov., Ján Francisci utešenú reč*) svoju nad priateľom mladosti svojej, p. A. Pietor prečítal nám stručný životopis spisovateľov a nadšený náš pevec M. Dumný zarečil nám svoju utešenú dmu „Za Sládkovičom.“**) Behom shromaždenia povedali dlhšie reči p. t. páni: Vil. Pauliny-Tóth. Čulen, dr. Hurban a Ormis. Potom bolo shromaždenie „Živeny“ v gymn. budove pod predsedníctvom sl. Sablakovskej, ktorá podarenou rečou zahájila shromaždenie. Okolo dvoch popoludní zasadli sme asi 300—400 v matičnej dvorane k spoločnému stolovaniu. Za hospodára vyvolený bol p. dr. Hurban. Banket zahájený bol modlitbou Pána, ktorú spieval tunajší asi 30 „Sokolov“ poč. spevokol. Na to zahral Píto svoje trávnicie. Prvú zdravicu vyniesol p. podpredseda V. Pauliny-Tóth. Jeho milosti pánu kráľovi. Potom pripilo sa neprítomným miláčkom národu, pt. pánom dr. Kozáčekovi a Červenovi; ďalej Franciscimu, Paulinymu, Gotčárovi, Čulenovi. Hurbanovi, Daxnerovi atď., jako i našim nár. podnikom (na pr. p. dr. Zechenter sudodielni), našim životným úlohám (na pr. p. J. Bobula vyúče, p. Ivan Liub hospodárstvu a priemyslu). I krásnym družičkám, čo nás pri slavnosti tejto obsluhovaly dostal sa prípitok. Okolo 5. zasadol zase matičný výbor. Večer bola tanečná zábava. Zábava tá bola taká, jakej vraj nebolo v Martine. O polnoci bola zrebhora Živeny. Dnes ráno odchodia početní hostia do Tešína k odhaleniu pomníku Hodžovho; s Bohom a s Bohom — čuf len dnes v Martine.

*) Podáme ju v budúcom čísle aj s dumou „Za Sládkovičom“ od M. Dumného. Red.

Z Tešína 8. augusta. Zo slavností národných výročitých sv. Martinských putovali národovci horliví slovenskí a spanilé národovkyne panie i panny v hojnomo počte (60—70) k hrobu Hodžovmu — do Tešína. Velduch náš, Hodža náš odpočívá si v cudzine milo opatrovaný šlachetnomyseľným pobratimským rodom a ctený tam i v hrobe svojom — a na miesto tak pekné, tak milé odpočinku jeho putovať bude vďačná noha slovenská na veky. Púť túto otvorili sme dnes keď sme sa ustanovili pomník Hodžov vysvätiť. Pomník tento mramorový na vrchu v kríž sa končiaci je národa i Oslávencia nášho zvečnelého dôstojný. Na vrchu je nápis poľský v týchto velavýznamných slovách: „Pod krížem odpočinie;“ dolu meno jeho, rok a deň narodenia i smrti. Slavnosť výsvätia pomníka Hodžovho bola veľkolepá, cirkev horlivá Tešínska súčasnila sa na nej v nesmiernom počte, chrám bol plný. V chráme Božom držal najprv reč poľskú miestny farár Dr. Otto a započnúc rečou: Miaszto na kterým sztejciez zem szwiata jest,“ uvítal cudzích i svoju cirkev k slavnosti tejto, jež zámer vyzdvihnúc zásluhy Hodžove, označil. Za nim vystúpil na kazatelnu nástupca Hodžov úradom veleb. B. Baltík, farár Sv. Mikulášsky, kázuc z Daniela o známych tých slovach: „že ti, ktorí iných vyučujú a k spravdlnosti privodia, budu sa skvieť jako blesk oblohy.“ Majstrovsky zobrazil nám rečník to, jako Hodža ľud Boží národa svojho v cirkvi i v rode viedol ku tej Božej spravdlnosti a za to trpel i padol jako obeť. Po slavnosti dokončenej v chráme nasledovalo pokračovanie slavnosti teje u hrobu na tom utešenom pri chráme Ježišovom sa nachodiacom cmiteri Tešínskom. Za krížom, ktorý vopred nesený bol, hrnul sa z chrámu neprehladný zástup na cmiter; kňazia, rodina obstúpili hrob. Posvacujúcu reč držal náš dôstoj. Dr. J. M. Hurban prirovnajúc Hodžu nášho Eliášovi, ktorého keď bezbožný Achab a hriešna Ježabel prenasledovali na úteku na púšti, žiadal si skonaf pod jalovcom volajúc: „Už je dosť, o Hospodine, vezmi dušu moju!“

Hodža zomrel vo vyhnanstve; no, hodil plášť svoj na Elizea vo sv. Mikuláši, na hodného to nástupcu svojego. Po uchvacujúcej reči vysvätil menom trojjediného Boha po-

mník Hodžov. Hurban zastupoval pri slavnosti „Maticu Slovenskú.“ Po reči Hurbanovej spieval vysvätnú modlitbu náš horlivý Ľudovít Hroboň. Potom držal reč vysokouč. p. J. Dr. Makovický, vyzdvihnúc svoj priateľský pomer k Oslavenému a predstaviac ho jako úprimného, bezolstného priateľa, Ľudo- a rodoluba a bohatera cirkevneho. Za tým nasledoval náš spevec junácky Miloslav Daniel Bachat-Dumny, ktorý včera vo Sv. Martine žalostne nám zaspieval nad Sládkovičom a dnes v cudzine zase za nesmrteľným Hodžom. I slzily sme pozdravujúc takto Hodžu:

„Na cudzej zemi — ďaleko Tatier,
Ďaleko drahej otčiny,
Pozdravujem Ťa, slavný bohater,
Vodca, martyr slovenčiny.
Pozdravujem Ťa, Hodža náš statný,
Nepohmufelný, keď čas prievratný
Točil sem tam Sloven-deti; —
Pozdravujem Ťa! . . . Ale hľa, žiaľ strach;
*Pozdraviť možno len Tvoj hrob a prach —
A pomník, čo na ňom svietí!*“

My sme horlili, áno temer vypukli v svätý hnev u hrobu — u nás v domovine tak mnoho vytrpevsieho bohatera slávy Hodžu nášho, keď spevec náš horlil a volal:

„Sem by som celý národ zavolal
A ukázal by mu hrob ten,
V ktorom bohater jeho sa schoval, —
V ktorom Ty driemeš večný sen!
A zhučal by mu do hluchých usí,
A zhrmel by mu do tupých duší,
Vyrušil by ho z pokoja —
Slovom: Hor sa už rod umrtený,
Tu leží, pozri, buď precitený,
Tu leží tá kváda tvoja!“

O kolké a jak trpké tu city ukrutného losu Hodžovho!

Ale zas uspokojili sme sa v tom povedomí básnikom tlumočenom:

„Nám Ťa cudzina neodcuzila,
Nám Ťa smrť prikra neumrtila,
Nám Ťa hrob nemohol ukryť!“

Po dokončenej básni, kde spevec obrátil sa ku pomníku nadšene a lúčivo s Hodžom slovil:

„Ty sa rozspješ (t. j. pomníku) a On (Hodža) potrvá.“

Pamiatku Jeho večne zachová
Národ náš neporušene; —
S Bohom Hodža náš! keď svet pomine,
Z cudziny k večnej príješ otčine,
Tam u Boha sa sijdeme! —

I venčily ten už i tak jako kvetná hriadka vyzierajúci hrob Hodžov veľikými slovenskonárodnými trikolormi ozdobenými vencami panny zo Sv. Mikuláša Klema Augustínová a Langová. Básnik-spevec odtrhol si prvý z venca veľiký list zelený a kvet z hrobu Hodžovho na pamiatku schovajúc ho ku básni svojej do tobolky. Na básen túto našiel sa hneď nakladateľ, a ona vyjde po tieto dni vo Sv. Martine. Záverečnú reč mal veleb. p. senior Oravský Samuel Novák, pri nejž i on sám i celý zástup v hlasitý plač vy-

pukol. Poďakovaciu reč držal brat Oslaven-cov veleb. p. senior turčiansky Andrej Hodža, prirovnajúc cirkev Tešínsku Josefovi z Ary-mathie, ktorá skvele a tak vďačne a úcty-plne, schránila pod kríž telesné pozostatky oslavenca nášho. Vďaka vrelá všetkým súčas-tnívším sa — a Oslávenec náš nech odpo-čívá sladko pod krížom v Tešíne k sláve ži-vota večného. *) — Vrelá vďaka Tešínu mi-lenému, On i zosnulého nášho i nás svojou úprimnosťou zaiste potešil! Večná pamät Hodžovi!!!
Tešínsky.

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Světozoru, výborného to belletristi-ckého časopisu českého, vydávaného drem F. Skrejšovským, redigovaného J. J. Koránom (v Prahe, Krakovská ulica č. 583—II), leží pred nami číslo 31, 32, 33 a 34. Obsah čí-siel týchto i s jích prílohami je bohatý, zo-vňajšie vystrojenie, jako pri Květoch, skvelé. Nachádzame tu menovite nasledujúce články: Úředník černého kabinetu, novela od Jos. Tesara; Na domácí půdě, od Ž. Podlipskej; Příspěvky ku poznání názorů lidu juhoslo-vanského na základě srbských národních pí-sní, od Šafránka; Bludná dušička, dla M. Jókai; Povodeň v Čechách; O modě atd. lit., umelecké a politické zprávy. Kresby sú tak podarené, s jakými sme sa v „Květoch“ sretávali. Na zdar!

Dejepis český v obrazích pro česko-slovanskou mládež na školách národních, od Jos. V. Nikolaua. V Praze. Nákladem vya-davatelovým. V komisi Nár. kněhupectví I. L. Kober. 1873. VIII. str. 180, cena 40 kr., ztuha v. 50 kr. r. č. Kedy že my budeme sa môcť honosiť takýmto dielom? Slováci, podporujme nášeho Sasineka, bo národ bez dejín — nežije! Na zdar!!

Foliové fotolithografické album (s au-tografickým podpisom) prevedené Jindrichom Eckertom a M. Kučerom, ktoré vydáva v Pra-he Fr. A. Urbánek (č. 1019—I. staré), do-spelo k číslu tretiemu. Prvé, jak známo pred-stavuje prof. Jana K. Škodu, druhé historio-grafa dr. Fr. Palackého, tretie ale prof. na polytechnike českej Fr. Štolbu. Všetky tri čísla sú veľmi vkusne vyvedené a poslúžia za okrasu každej našinskej izbe. Cena jedného výtisku je 1 zl. a možno objednať si obrazy tieto v každom knihkupectve a u každého knihkupeckého jednatela. Prajeme si, aby hojne byly pekné obrazy tieto kupované, me-

novite vo verejných miestnostach vyvesované Podnik tento zasluhuje vrelého nášeho ozna-nia a ocenenia!

Výhody při nejnovějších spisech o nové míře a váze metrické. Nakladateľ Fr. A. Urbánek v Prahe (Stará pošt. ul. č. 5. nové) poskytuje, jako sa nám sdeluje, pri odberaní najmenej 10 výtiskov spisov, *Prak-tické tabulky* (kap. za 40 kr.) k premenovaniu mier a váh metr. v miery a váhy rak. od prof. Rybyčky a *Tabulky nastenné* k tomuže účelu od uč. Bukovského (za 30 kr.) za ho-tové pošt. výplatkov (Postnächnahme) každému dva výtisky nádavkom zdarma, len aby sa krásne a praktické tabulky tieto čo najviac rozšírily, jako to i zasluhujú. Užime výhody tejto hojne!

Archiv starých česko-slovenských listín, písenností a dejepisných pôvodín pre dejepis a literatúru Slovákov. Sostavil Fr. V. Sasinek. Vydala Matica Slovenská. Diel I. sväzok I. Mat. spisov č. 30. Turč. Sv. Martin. Tlačou knihtl. uč. spolku. 1872. Veľká VIII., str. 160. Cena 1 zl. r. č. Veľmi zavrďačila sa pre-potrebným dejepisným dielom týmto Matica Slovenská členom svojim, no i celému Slo-venstvu. Len von zo zaprášených skrýs s ta-kými dôkazmi centovými, že Slovák nebol nikdy „nem ember“-om, ale že sa reč jeho ozývala v palotách veľmožských a kráľovských popri latinčine už v tých časoch, v ktorých nás historické (!) oko nektorých fantikov na území Uhorska vidieť nezvyklo.

*) Vrelá vďaka veleb. p. B. Baltikovi, ktorý s veľkým ustávaním a prikladnou ochotnosťou jako starosta pomníkovej záležitosti celú slavnosť zdarile riadil, viedol a spravo-val. —

Květy, list to belletristický oblíbený, vniutornou cenou vynikajúci, známym českým spisovateľom V. Háľkom výborne redigovaný umeleckou úpravou P. Maixnera český národ i pred svetom dôstojne zastupujúci, prestál s číslom 30 vychodiť. Číslo toto obsahuje nasledujúce články: Na domáci pôde, od Zofie Podlipskej; Hradec nad Labem, od Kr. Štefana; Svadlena, obrázok z Petrohradu, prel. A. Durdik; ďalej vyobrazenie: Karol Ign. Tham, kr. Maixner; Povodeň v Čechách; Hradec Králové (nad Labem), kr. Zelinka; Hradec Králové z r. 1638; Šupáci, kr. Zillich; Zprávy literárne, umelecké atď. Veľmi ľutovať musíme, že výtečný časopis tento pre netečnosť obecnstva zanikol; veď tým zasypáný je zdravý zdroj osvety a ušľachtilej zábavy národnej, zdroj, — jako píše „V. b.“ — ktorému podobných u Čechov pramálo je. Divno, že jako u pobratimných Čechov, tak i u nás národ krásomnú literatúru tak nepodporuje, jakoby to zasluhovala, keď preca v čerstvej pamäti máme, čo bol „Orol ta-transký“ národu slovenskému. I my snažíme sa, namáhame sa a — vyžijeme?! Na to nech ct. čítateľstvo si odpovie!

Malý spevák čili stručný návod ku spevu pre slovenské národné školy. Spísal Ján Kadavý. Časť I. Turč. Sv. Martin. Nákladom vydavateľov. 1873. VIII. str. 38. Cena 20 kr. Dielko toto s radosťou sme čakali i môžeme ho ct. učiteľstvu našemu čo najvreľšie odporúčať. „Spevom k srdcu“ je heslom dielka. A spevom slovenským pôsobiť máme na srdce útlej mládeže, aby sme z nej

rodolubov rázných odchovali. A dielko toto je znamenitou rukovetou k uskutočneniu toho. Na zdar!

Priateľ ľudu. Poučno-zábavný časopis pre slovenský ľud. Vydavateľ Ján Kadavý. Ročník I. číslo 1. Obsah znamenitého tohoto prstonárodného časopisu je nasledujúci: Dobré slovo, od J. Kadavého. Na čo treba pozorovať pri pestovaní obilia; O zužitkovaní krmu; Aby zemiaky v pivnici nehnyli; Krmenie koní ovsom miazdeným; Veľké či malé kravy držať; Choroba dobytky; Poučné drobničky; Susedia, rozprávka z pospolitého života, od D. M. Bachata; Čo ty rodičom, to tebe dieťky; Či čítať knihy, či nie; Známost vlasti; Rolnícka, od D. M. Bachata; Bájky; Anekdoty; Čo budeme čítať? VIII, str. 48., cena jedného sošitu 10 kr.; Netreba nám slová šíriť, že je časopis tento nám Slovákom tohto času jako kus chleba potrebný. Počuli sme kuvičie hlasy slovákožrútskych maď. časopisov „Reformy“, „Hona“ atď., ktoré narádzajú rozličné „lieky“, aby nás jako Irokézov alebo Mohykánov čím skôr vyknožiť mohli naši „dobří bratia.“ Proti tomuto barbarstvu a bláznovstvu postavme sa v žulopevný šik, i vzdelávajme ľud nás. A potom už môžu vrahovia naši stavať jakékoľvek čínske múry, osvietení ľud nás ukáže jim straku na kole! A k osvieteniu ľudu nášeho veľmi veľa prispieť môže náš „Priateľ ľudu.“ A preto má našej inteligencii, najme kňazom a učiteľom, na tom záležať, aby sa časopisok tento nielen udržal, ale čo najväčšej rozšíril!

Listáreň redakcie.

P. Fr. T. na T. Váš predplatok trvá do konca roku. Dľa rady Vašej oznámime v budúcom čísle každému odberateľovi „Orla“, koľko nám je podlžen, aby sme pre toľké nedoplatky vo vydávaní časopisu hanteni neboli. **Ct. redakcii „Neutra-Tren-Zeitung“-u.** S kadejakými „Hausknechtami“, do jakéj branže patrí i váš prievický „Original-Correspondent“, nezvykli redaktori polemizovať, lebo veď „gegen die Dummheit kämpfen auch die Gotter vergebenst!“ — **Tým „többer privilegier polgar“-om,** ktorí redakciu časopisu tohto v 48. č. „Sz. Sajtó“-va svojim obvyklým spôsobom z vlastizrady obviňujú — a i napadajú, jakoby sme proti nim v „Orlovi“ nečestne boli vystupovali, odpovedáme toto: dokým nám to nedokážu, že sme v časopise našom proti nim len jedon-

raz nečo písali a „éretlen élczeinkkel nevetsegessé“ jich robili, vyhlasujeme jich za chabých denunciatorov, postaváčskych klebetárov a bohaprázdných darebákov!... Claudite jam rivos pueri, sat prata bibere!! — **Ct. Vydavateľstvu „Pr. I.“ v M.** Časopis váš má jednatela v Pr. v osobe p. J. F. Na zdar! — Celoročné predplatky poslali nám pt. páni: **J. K. ml. v B., J. Š. v M., J. L. v A. V., J. M. v Z., M. A. v R. a E. VI. R. v Z. P.;** polročné pt. páni: **J. Z. v Z., M. B. v R., Š. Z. v P., M. J. v P., ct. čit. spol. v R.; F. J. v K., A. L. v B., J. K. L., M. P. v R. a A. C. v T. Sv. M.** Dieky. — **S. D. v T.** Doposlaué 3 zl. na pomník Sládkovičov preznačili sme k zbierkam pre tenže krásny účel. Na zdar!

Predpláca sa u redakcie v Prievidzi (Privigye):

celoročne 4 zl. r. č., polročne 2 zl. r. č. — Štujúci obrdžia ho za 3 zl. r. č. — Orol vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na veľikej štvorke. Minulý ročník možno dostať za 4 zl. r. č. Poslednie pošty nech sa udávajú.

Nakladateľ A. Sytniansky. — Knihtlaciarsko-účastinársky spolok v T. Sv. Martine.